

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

ПЕТРАШКО ЛЮДМИЛА ПЕТРІВНА

УДК 339. 97: 005. 35 (043. 3)

**КОРПОРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ПАРАДИГМІ ГЛОБАЛЬНОГО
УПРАВЛІННЯ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

КИЇВ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ

**Науковий
консультант:**

доктор економічних наук, професор
Панченко Євген Григорович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
професор кафедри міжнародного менеджменту

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Кредісов Анатолій Іванович,
Інститут міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
професор кафедри міжнародного бізнесу

доктор економічних наук, професор
Орехова Тетяна Вікторівна,
Донецький національний університет Міністерства освіти і
науки України,
завідувач кафедри прикладної економіки та бізнес-
адміністрування

доктор економічних наук, доцент
Куриляк Віталіна Євгенівна,
Тернопільський національний економічний університет,
Міністерство освіти і науки України,
професор кафедри менеджменту

Захист відбудеться «___» листопада 2013 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 в ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49^Г, ауд. 601

Автореферат розісланий «___» жовтня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор

Антонюк Л.Л.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах критичного загострення глобальних проблем цивілізаційного розвитку (економічної нерівності, фінансових криз, катастрофічних кліматичних змін, дефіциту природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, енергетичних катаклізмів, загрози світовій безпеці) виникає необхідність пошуку дієвих підходів, спрямованих на попередження та ліквідацію наслідків зазначених небезпек у світі. Планетарний масштаб сучасних системних криз доводить неможливість подолання їх наслідків силами та ресурсами окремих держав. В процесі тривалої еволюції міжнародною спільнотою сформульовано фундаментальні принципи збереження майбутнього цивілізації, що втілились в парадигмі сталого розвитку. Його імперативи базуються на ідеї гармонізації інтересів держав, бізнесу, міжнародних організацій на основі дотримання норм економічної, соціальної, екологічної, правової відповідальності.

Глобалізація як основна рушійна сила сучасних трансформацій через зростання масштабів вільного руху капіталів, товарів і послуг, трудової міграції та створення на цій основі надгігантів транснаціонального бізнесу, з одного боку, створює нові можливості розвитку, а з другого – призводить до поглиблення між- та внутрішньокраїнових нерівностей між багатими і бідними за доступ та володіння ресурсами, розподіл сукупних результатів і благ, до колосальної деградації навколишнього середовища, дискредитації норм світового порядку. Межі глобальної нерівності визначаються колективною відповідальністю, основною складовою якої стає корпоративна відповідальність ТНК як ключових суб'єктів глобальної економіки.

Ескалація ризиків сталого цивілізаційного розвитку обумовлює необхідність переосмислення самої суті та ролі корпоративної відповідальності глобального бізнесу. Трансцендентність як здатність виходу за звичайні межі концептуалізації цілей та принципів корпоративної діяльності вимагає від глобальних компаній ставити перед собою більш високі цілі, ніж традиційні, що зводились до максимізації прибутків акціонерами, нарощування ринкової вартості, монополізації ринку, тощо. Це свідчить про потребу якісних трансформацій базових корпоративних цінностей у напрямку орієнтації на відповідальне бізнес-лідерство, яке будується на загальнолюдських гуманістичних цінностях і формує фундамент сталого цивілізаційного розвитку.

Ключові проблеми розвитку корпоративної відповідальності в парадигмі глобально-ного управління віддзеркалені в міжгалузевих наукових дослідженнях зарубіжних та вітчизняних вчених. Фундаментом комплексного дослідження довгострокових тенденцій цивілізаційного розвитку в контексті трактування проблем людства та збереження майбутнього планети стали праці та проекти представників науково-технічної інтелігенції, філософів, екологів, демографів, економістів, математиків: Д. Белла, Д. Габора, О. Джиаріні, Г. Кана, А. Кінга, Е. Ласло, В. Леонтьєва, Т.Р. Мальтуса, Д. Медоуз, М. Месаровича, Е. Пестеля, Я. Тінбергена, Н.В. Тимофєєва-Ресовського, Дж. Форрестера, Б. Шнейдера та багатьох інших.

Різні аспекти формування сучасної парадигми глобального управління розкриті в роботах сучасних вітчизняних науковців Л. Антонюк, О. Білоруса, А. Гальчинського, В. Гейця, Д. Лук'яненка, Ю. Мацейка, О. Мозгового, Т. Оболенської, Є. Панченка, Ю. Пахомова, А. Поручника, С. Сіденко, А. Філіпенка, Т. Циганкової, В. Чужикова та інших.

Методологічна основа дослідження базується на численних наукових розробках Р. Акермана, Х. Альфорда, А. Аргандонья, Р. Бауера, Ф. Берлі, Ш.Бермана, Г. Боуена, С. Бреннера, Л. Бурка, С. Вартика, А. Вікса, Д. Віндзора, Д.Вотава, Д. Вуда, Г. Гантта, К. Гібсона, К. Годпастера, Дж. Гелбрейта, Т. Данфі, Т. Джонса, Т. Дилліка, Т. Дональдсона, К. Девиса, С. Задека, Д. Зігеля, Е. Карнегі, М. Кларксона, А. Керолла, Ф. Кохрена, М. Креймера, А. Крейна, Ю. Лаурила, Т.Левітта, Дж. Лонгсдона, І. Маїгнана, А. Маквільямса, Г. Маклафіна, Д. Маттена, М. Ван Марревейка, Г. Мінза, З. Мітчелла, Дж. Муна, М. Нотона, С. Уаддока, М. Портера, Дж. Поста, Л. Престона, М. Рованга, С. Сакса, Д. Свансона, С. Сеті, А.Сміта, О. Тіда, І. Фассіна, Р. Філіпса, О. Феррелла, М. Фрідмана, Р. Фримана, В.Фредеріка, М. Халме, К. Хокертса, С. Хоссейні, В. Чеппла, Р. Штойєра, Е. Егла, Дж. Елкінгтона, які сформували сучасні підходи концептуалізації корпоративної відповідальності в глобальному бізнес-середовищі та здійснили фундаментальний внесок в її еволюційний розвиток.

Особливості реалізації практик корпоративної відповідальності в російському та українському бізнесі розглянуто у публікаціях Б.С. Батаєвої, Ю.Е. Благова, І.Ю. Беляєвої, Ж.С. Беляєвої, А.Б. Василенко, В. Воробей, І. Герасимчук, І.Н.Герчикової, А.М. Колота, Е.М. Лібанової, М.Л. Лучко, С.Е. Пивоварова, С.П. Перегудова, Д.Г. Перекрестова, М.А. Саприкиної, І.С. Семененко, Т.О.Соломанідіної, С.А. Туркіна, Е.А. Уткіна, М.А. Ескандирова. Їхні праці дали можливість дослідити особливості становлення національних моделей корпоративної відповідальності та оцінити рівень стратегічного вибору й інтеграції генерації відповідальних практик у діяльність компаній.

Серед наукових праць українських фахівців, які зробили вагомий внесок у дослідження актуальних проблем менеджменту ТНК у сучасній парадигмі стратегічного управління, слід виділити дослідження З. Адаманової, В. Білошапки, В. Вергуна, Т. Кальченка, С. Козаченко, А. Кредісова, В. Куриляк, В. Новицького, Т.Орехової, О. Рогача, Л. Руденко-Сударевої, Є. Савельєва, С. Соболя, Я. Столярчук, О. Швиданенка.

Разом з тим ряд аспектів цієї наукової проблеми залишаються дискусійними, недостатньо розкритими та слабо аргументованими. Потребують подальшого дослідження напрями, механізми та інструментальна реалізація трансформації базових корпоративних цінностей в контексті становлення загальнолюдських цінностей сталого цивілізаційного розвитку, процеси формування моделі глобальної корпоративної відповідальності, аналітичні методи оцінки соціальної та етичної відповідальності ТНК, визначення стратегічних напрямків трансформації бізнес-моделі сучасної корпорації та обґрунтування концептуального підходу щодо розвитку системи корпоративної відповідальності в Україні.

Актуальність та вагомість комплексного дослідження глобальної корпоративної відповідальності, необхідність її концептуальної детермінації та формування імперативів відповідальності корпорацій на засадах сталого цивілізаційного розвитку обумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначення її мети та завдань, логічну послідовність дослідження та викладу матеріалу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в рамках міжкафедральних науково-дослідних тем факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»: «Управління міжнародною конкурентоспромож-

ністю в умовах глобалізації економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0101U002948) – узагальнено та систематизовано критерії оцінки очікувань основних груп стейкхолдерів міжнародних компаній (п.2.2.) до розділу «Механізми реалізації і розвитку національних конкурентних переваг у глобальній економічній системі»; «Ресурси і моделі глобального економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0106U004357) – визначено та охарактеризовано домінанти і трансцендентні фактори сталого цивілізаційного розвитку (п.1.1,1.2,1.3,1.4) до розділу «Становлення системи глобального менеджменту», здійснено порівняльний аналіз крос-культурних моделей відповідального корпоративного лідерства в глобальному бізнесі (п.3.1) до підрозділу 1.2. «Конкурентоспроможність і проблема лідерства в глобальній економіці»; «Стратегії національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630) – систематизовано теоретико-методологічні підходи щодо трактування корпоративної відповідальності ТНК (п.2.1) до підрозділу 6.4. «Відповідальність і етика в глобальному корпоративному менеджменті» розділу 6 «Імперативи становлення глобального менеджменту»; досліджено проблематику формування корпоративної відповідальності вітчизняних компаній (п.4.1,4.2,4.3), розроблено рекомендації щодо становлення та розвитку національної моделі корпоративної відповідальності (п.4.4) до розділу «Національні стратегії конкурентного розвитку країн».

Результати досліджень є складовою частиною програми Word Forum – International Congress «Natural Cataclysms and Global Problem of the Modern Civilization», зокрема при формуванні принципів глобального відповідального лідерства бізнес-шкіл; та програми підготовки та проведення першого бізнес-форуму «Наука – бізнес – освіта: стратегічне партнерство» з репрезентуванням паспорту інноваційного продукту – тренінгу «Технології крос-культурного менеджменту: адаптація до умов реального середовища».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є систематизація теоретико-методологічних підходів до формування об'єктивних передумов глобальної корпоративної відповідальності та обґрунтування фундаментальних засад імплементації цінностей сталого розвитку в імперативи та моделі функціонування корпорацій нового покоління.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені та вирішені такі завдання методологічного, науково-методичного і практичного характеру:

- дослідити еволюцію концепцій глобального управління в контексті парадигми сталого розвитку;
- дати критеріальну оцінку глобального балансу можливостей та ризиків сталого розвитку;
- систематизувати теоретичні підходи до трактування корпоративної відповідальності в контексті позиціонування компанії в глобальному бізнес-середовищі;
- розробити концептуальні засади формування моделі глобальної корпоративної відповідальності в контексті розвитку потенціалу сталості ТНК;
- узагальнити світовий досвід крос-культурних особливостей розвитку корпоративної відповідальності для адаптації та поширення його у вітчизняних практиках;

- проаналізувати кількісні та якісні оцінки соціальної й етичної відповідальності ТНК як ключових індикаторів їх економічної стабільності та інвестиційної привабливості;
- визначити закономірності становлення генерації міжнародних практик корпоративної відповідальності як потенціалу досягнення компаніями довгострокової сталості;
- ідентифікувати особливості та оцінити практики корпоративної відповідальності в Україні як інноваційний ресурс нарощування конкурентоспроможності вітчизняних компаній;
- обґрунтувати концептуальний дизайн національної моделі корпоративної відповідальності як фундаментальної основи для розроблення довгострокових стратегій сталого розвитку українських компаній;
- визначити стратегічні напрями трансформації бізнес-моделі сучасної корпорації в контексті окреслення імперативів її відповідальності;
- виявити особливості формування корпоративної культури як психосоціальної інфраструктури корпорації нового покоління.

Об'єктом дослідження є сучасні процеси становлення глобальної корпоративної відповідальності на концептуальних засадах сталого цивілізаційного розвитку.

Предметом дослідження є закономірності та особливості формування, механізми та практики реалізації корпоративної відповідальності в глобальному бізнесі.

Методи дослідження. Методологічну та теоретичну основу дослідження сформували фундаментальні праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків із проблем формування корпоративної відповідальності в глобальному бізнес-середовищі. У процесі вирішення поставлених завдань в роботі були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: методи економічного аналізу та синтезу (для дослідження еволюції пріоритетів глобального управління – п.1.1, для визначення глобальних та регіональних тенденцій сфери розвитку людського потенціалу – п.1.2, для ідентифікації поняття «корпоративна відповідальність» і дослідження еволюційного розвитку концепцій корпоративної соціальної відповідальності - п.2.1, п.2.2, для обґрунтування формування моделі глобальної корпоративної відповідальності – п.2.4); методи порівняльного аналізу (для оцінки глобальних індикаторів можливостей та ризиків сталого розвитку – п.1.3, варіативності крос-культурних моделей корпоративної відповідальності – п.3.1, міжнародних рейтингів соціальної й етичної відповідальності ТНК – п.3.2, активності та відкритості українських компаній у моніторингових системах – п.4.2, бізнес-практик корпоративної відповідальності міжнародних та вітчизняних компаній – п.4.1, 4.3); метод системного узагальнення (для визначення детермінантів і трансцендентних факторів сталого цивілізаційного розвитку – п.1.1,1.2,1.3,1.4, для оцінки корпоративного впливу та контролю ТНК в глобальному середовищі – п.1.4, для систематизації наукових підходів визначення сучасних координат корпоративної соціальної відповідальності – п.2.1, для обґрунтування ціннісного базис-мислення глобальних компаній – п.2.3, для формування генерації міжнародних практик корпоративної відповідальності – п.3.3, проектування концептуального дизайну української моделі корпоративної відповідальності – п.4.4, визначення імперативів

відповідальності корпорації нового покоління – п.5.1,5.2,5.3,5.4); методи факторного аналізу (для інтегрованої оцінки показників розвитку людського потенціалу в трьох основних вимірах: здоров'я і довголіття, знань та гідних умов життя – п.1.2, для обґрунтування досягнення балансу можливостей і ризиків сталого розвитку – п.1.3); класифікаційно-аналітичні методи (для систематизації вимірів прогресу щодо досягнення Цілей розвитку тисячоліття – п.1.2, для виокремлення кластерів крос-культурних моделей корпоративної відповідальності – п.3.1, для характеристики та класифікації ключових комплексів глобальних ризиків сталого цивілізаційного розвитку – п.1.3, для класифікації стратегій корпоративної відповідальності міжнародних компаній – п.2.3); методи соціологічних досліджень (для оцінки відповідальних бізнес-практик компаній українського бізнес-середовища – п.4.3); статистичні методи (для прогнозування динаміки приєднання українських компаній до Глобального договору ООН – п.4.4).

Інформаційною базою дослідження є широке коло вітчизняних і зарубіжних літературних джерел, нормативно-правові та статистичні матеріали Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки України, Державного комітету статистики, Національного банку України; фактологічна інформація державних органів влади; результати наукових досліджень ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України, Swiss Federal Institute of Technology Zurich, міжнародних консалтингових та аудиторських компаній Sustainable Asset Management AG (SAM), KPMG, Pen Schoen Berland, Landor Associates, Dow Jones Indexes, CEBR, BvDEP-ORBIS, Corporate Knights, Corporate Register, Ceres; звіти, доповіді, інформаційні матеріали, аналітичні огляди та експертні оцінки міжнародних організацій OECD, WBCSD, FAO, IMF, IMD, CSR-Europe, Eurosif, Business in the Community, Business for Social Responsibility, International Organization for Standardization (ISO), ERIS, комісій ООН: UNCTAD, UNEP, UNDP, глобальних ініціатив Global Compact UN, World Economic Forum, Global Report Initiative (GRI).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у концептуальному вирішенні проблеми розвитку глобальної корпоративної відповідальності на засадах сталого цивілізаційного розвитку та розробленні нових методологічних та науково-методичних підходів щодо визначення імперативів відповідальності корпорації нового покоління.

Наукова новизна визначається такими положеннями:

уперше:

- визначено складові та пріоритетні орієнтири вектора трансформації бізнес-моделі глобальної корпорації відповідно концептуальних засад сталого цивілізаційного розвитку на основі співвіднесення рівнів розвитку її корпоративної відповідальності (добročинна, базова, стратегічна, інноваційна) та сформованої матриці координат підходів формування бізнес-моделі (усвідомлення, оперативної оптимізації, соціально-організаційної та системної трансформацій), які фокусуються на, по-перше, взаємовідносинах зі стейкхолдерами (пріоритети, баланс і гармонія, емоційний зв'язок) та із суспільством (правові норми, систематичний діалог, лідерські платформи партнерства); по-друге, цілях відповідального лідерства (матеріальна вигода, сталий розвиток, баланс ризиків та можливостей); по-третє, інноваційних результатах (зменшення шкідливого впливу, створення загальних цінностей та забезпечення позитивного впливу на навколишнє середовище); по-четверте,

менеджменті знань (внутрішні комунікації, тренінгові, рекрутингові, експертні технології, інноваційне співробітництво та рівність можливостей). Це дозволяє, з одного боку обґрунтувати визначеність імперативів відповідальності корпорації нового покоління гармонізацією інтересів усіх її стейкхолдерів в системі корпоративних цінностей, а з другого – ввести в практику корпоративного управління інструментальну реалізацію відповідальної місії та стратегії;

- доведено теоретичну значущість і доцільність використання системного підходу в процесі формування культури корпорації нового покоління як специфічної конфігурації та композиційної неповторності її психосоціальної інфраструктури, що включає: корпоративний бренд відповідальності (інструмент збереження взаємовідносин довіри зі стейкхолдерами); корпоративне бачення (глобальне гуманістичне відповідальне лідерство, лідерство зразкового громадянства, емоційно-інтелектуальне лідерство, лідерство служіння, партнерство та взаємозалежність стейкхолдерів); корпоративні цінності (єдність цілей, довіру, чесність, інформаційну прозорість, повагу та турботу, лояльність, відданість, взаємозалежність, командний дух, креативність, радість, інноваційне управління знаннями); корпоративну енергію (емоційно-інтелектуальну інтенсивність і якість загальної активності і взаємодії співробітників у реалізації моделі створення максимальної цінності компанії); корпоративний кодекс (системотиваційний перелік правил застосування стандартів ділової командної поведінки); корпоративний менеджмент знань. Такий підхід забезпечує органічне об'єднання гетерогенних елементів корпоративної культури, гармонізацію зв'язків між ними, системну цілісність і синергетичний ефект трансформації корпоративних цінностей, що сприяють швидкій інтерпретації і трансляванню сигналів бізнес-середовища в нові стандарти відповідальної поведінки корпорації відповідно ключовим критеріям сталого цивілізаційного розвитку;

- запропоновано модель глобальної корпоративної відповідальності, що розвиває потенціал досягнення корпорацією довгострокової економічної, екологічної, соціальної стійкості на основі інтеграції принципів корпоративної відповідальності в базові комерційні стратегічні орієнтири компанії з акцентуванням на діапазоні факторів формування системи корпоративних цінностей (глобалізаційно-ринкових, державно-регулятивних, корпоративно-координаційних, управлінських та індивідуальних) в умовах реалізації конкурентних динамічних можливостей компанії, ключовим компонентом яких є використання інноваційних мислення та технологій у бізнес-процесах, менеджменті знань, стратегіях розвитку. Така модель дозволяє забезпечити багаторівневу аргументацію мережі формування зв'язків між конкурентними перевагами відповідальної корпорації в глобальному бізнес-середовищі і результативністю та соціальною значущістю її діяльності;

- обґрунтовано методологічні підходи в дослідженні системної генерації міжнародних практик корпоративної відповідальності: розкрито їх логіку та ключові принципи (чесність представництва, рівність можливостей, прозорість, стратегічне партнерство, інноваційність); класифіковано відповідальні практики за сферами розвитку корпоративної відповідальності в системі перехресних залежностей та впливів у процесі їх реалізації (етичні – благодійна діяльність, філантропія, стратегічна благодійність; економічні - конкурентні, маркетингово-закупівельні, відповідального інвестування, антикорупційні; екологічні - використання ресурсів, утилізації відходів, транспортні; соціальні практики - трудові, захисту прав людини,

взаємодії із суспільством, практики відповідальності за продукцію, публічної звітності). Це створює основу для узагальнення, поширення та популяризації світового досвіду реалізації відповідальних бізнес-практик як потужного ресурсу розвитку корпоративної відповідальності та інноваційного потенціалу стратегій сталого розвитку ТНК у глобальному середовищі;

- здійснено компаративну оцінку практик корпоративної відповідальності національних та міжнародних компаній, що функціонують в українському бізнес-середовищі за критеріями: поінформованості та рівня термінологічної ідентифікації поняття «корпоративна відповідальність», мотивів, основних сфер застосування; наявності формалізованої відповідальної політики; форм та інструментів її реалізації; кола посадових осіб з функціонального забезпечення відповідальної поведінки компаній; основних бар'єрів; наявності, характеру, методів та форм зовнішньої взаємодії компаній; методів моніторингу відповідальної діяльності компаній; основних інструментів популяризації відповідальних практик; джерел ідей, перспектив та пріоритетів розвитку корпоративної відповідальності. Її результати дозволяють сформулювати діапазон варіативних розбіжностей та особливостей реалізації практик міжнародними та національними компаніями, виявити проблеми впровадження практик корпоративної відповідальності та визначити потенційний ресурс їх розвитку в Україні, що сприяє адаптації та поширенню міжнародного досвіду застосування відповідальних бізнес-практик в українських компаніях;

удосконалено:

- визначення системи глобального управління, архітектура якої включає об'єкти (геополітику, геоекономіку, геоекологію, геокультуру) і суб'єкти (міжнародні, урядові та неурядові, регіональні та світові організації, постійні, періодичні та разові саміти, конференції, конгреси, форуми, громадські рухи), що використовують у своїй діяльності загальновизнані принципи, гармонізовані механізми та уніфіковані інструменти впливу на процеси у руслі науково-технічного та безпечного розвитку; що дозволяє більш ефективно координувати взаємодію суб'єктів міжнародних економічних відносин та глобальних громадських рухів у досягненні цілей сталого цивілізаційного розвитку;

- ідентифікацію сучасної пріоритетності і композиції складових глобального управління - формування відповідального лідерства на основі створення діалогової платформи ТНК та впливових країн світу, об'єднання інвестиційної, промислової, технічної, кадрової стратегій в напрямках швидкого переходу до «зелених» технологій, підвищення ролі національних урядів у прискоренні процесів технічних і управлінських інновацій та поширення технологій, забезпечення активного міжнародного співробітництва зі сприяння «зеленій» технічній революції і координації національних стратегій «зеленого» зростання та механізмів їх реалізації; обґрунтовано, що для сталого цивілізаційного розвитку в умовах глобальної трансцендентності необхідна розробка багаторівневих інституціональних заходів, спрямованих на гармонізацію корпоративних інтересів у процесі якісних змін моделей відповідальної поведінки;

- класифікацію основних типів персоніфікованої корпоративної відповідальності за рахунок включення до її складу: довірливої - відповідальності власників та акціонерів компанії; мультидовірливої - топ-менеджерів перед стейкхолдерами та співробітників перед компанією; особистісної - морально-етичних позицій індивідуумів; недовірливої – відсутності довіри; цей підхід дозволяє

врахувати різноманітність типології стейкхолдерів компанії в процесі становлення та реалізації моделей взаємозалежності матриці корпоративних цінностей та впливу на неї усіх зацікавлених сторін;

- теоретико-методологічні засади глобальної корпоративної відповідальності, що гармонійно поєднують концепції: «сталого розвитку» як нормативну основу майбутнього прогресу суспільства; «корпоративної стійкості» як основу розвитку корпорації в контексті моделі потрійного результату (екологічного, економічного, соціального); «корпоративної соціальної відповідальності» як управлінський підхід, що втілюється завдяки вибудовуванню відносин із зацікавленими сторонами в умовах реалізації стратегічних конкурентних переваг компанії; «корпоративного громадянства» як рівень виміру корпоративних взаємозв'язків із суспільством; «стратегічної корпоративної відповідальності» як оптимальний вибір між очікуваннями стейкхолдерів в контексті стратегії розвитку компанії; «персоніфікації корпоративної відповідальності» як імплементацію категорій «довіри» та «совісті» в процес формування корпоративної відповідальності. Це посилює аргументацію обґрунтуванню зміни парадигми розвитку та поглиблює зміст досліджень проблематики глобальної корпоративної відповідальності у контексті формування особистісної відповідальності співробітників корпорації та персоніфікації відповідальної поведінки її власників та топ-менеджменту;

- характеристики якісних рис та ознак системної консолідації корпорації нового покоління зі стейкхолдерами з виокремленням: трьох етапів її формування - осмислення і планування, підготовки і взаємодії, реагування і виміру, кожний з яких має власну структуризацію (критерії ідентифікації, організаційні технології, методи і форми взаємодії, цільові показники результативності, окреслене коло проблем); критеріїв оцінки очікувань основних груп стейкхолдерів: внутрішніх (власників, акціонерів, топ-менеджерів, співробітників та їх союзів) і зовнішніх (бізнес-партнерів, громад, суспільних організацій, владних структур) та рівнів розвитку корпоративної відповідальності перед стейкхолдерами (добродійного, базового, сталого, інноваційного); обґрунтовано два ключові підходи формування взаємовідносин корпорації нового покоління зі стейкхолдерами: стратегічне партнерство в контексті формування зон корпоративної відповідальності та застосування стратегій захисту від невизначеності для забезпечення сталості бізнесу;

- інструментарій комплексної оцінки практик реалізації корпоративної відповідальності шляхом розробки профілю та діагностичних параметрів анкети цільового опитування, обґрунтування ієрархічних рівнів його проведення (керівники компаній та їх заступники, керівники спеціалізованих підрозділів та їх заступники) на основі використання релевантної інформації в сфері корпоративної відповідальності компанії (відповідальна політика, екологічні аспекти діяльності компанії, внутрішня політика та відносини зі співробітниками, партнерські взаємовідносини з різними групами стейкхолдерів, відносини з громадськістю та ЗМІ), розробки методики обробки результатів анкетування; такий інструментарій забезпечує еволюційність у використанні аналітичних результатів для оцінок практик корпоративної відповідальності компаній завдяки збереженню ключових методологічних підходів до його формування з попереднім масивом досліджень, дозволяючи діагностувати реальний стан впровадження відповідальних бізнес-практик в компанії та визначити перспективи і пріоритети їх розвитку;

отримали подальший розвиток:

- трактування «корпоративної відповідальності» як здатності до прийняття рішень в процесі досягнення довгострокової стійкості компанії за рахунок гармонізації її законодавчо-нормативної та добровільно-ініціативної відповідальності, стратегічного об'єднання економічної, екологічної, соціальної та інформаційної відповідальності в єдиний результат, формування особистої відповідальності співробітників та персоніфікації позицій власників та топ-менеджменту; це розвиває методологічні засади корпоративної відповідальності на основі систематизації зовнішніх (загальнолюдські цінності, ринкові сили, політичні процеси, комплексний підхід) та внутрішніх (корпоративні кодекси, моральні стандарти особистості) джерел її формування, адекватних ключовим критеріям сталого цивілізаційного розвитку;

- концептуальний дизайн національної моделі корпоративної відповідальності, що представлений системою принципів (рівноправність, прозорість, демократичність, відповідальність, науковість, цілеспрямованість, неупередженість, згуртованість), вимірів (нормативи, результати, дескриптиви), рівнів розвитку (добродійна, базова, стратегічна, інноваційна), парадигмою взаємовідносин зі стейкхолдерами («бізнес-довкілля», «бізнес-влада», «бізнес-громада», «бізнес-бізнес», «бізнес-наука», «бізнес-персонал», «бізнес-споживач») та сформований у площині зовнішніх та внутрішніх політичних, економічних, соціальних мотивів становлення національної моделі корпоративної відповідальності та інструментів її реалізації (методологічних, правових, інформаційних); таким чином створюється фундаментальна основа розробки стратегій корпоративної відповідальності на рівні компаній для досягнення довгострокових цілей Стратегії сталого розвитку України в сферах нарощування конкурентоспроможності українських компаній у глобальному бізнес-середовищі, покращення якості життя, збереження навколишнього середовища, становлення громадянського суспільства;

- обґрунтування методологічного підходу посткризового розвитку глобальної корпоративної відповідальності з орієнтацією на розвиток людського потенціалу (програми підтримки дітей та профілактика сирітства, програми підтримки місцевих громад), збереження безпечності життєдіяльності (програми промислової безпеки, охорони праці й екології), впровадження нових форматів соціальних проєктів (ініціативи підтримки і координації волонтерства, програми «pro bono»), забезпечення регулярної публікації якісних нефінансових звітів (відповідність міжнародним стандартам, застосування інструментарію суспільної верифікації); реалізація відповідальних програм забезпечить збереження ключових напрямків корпоративної відповідальності в умовах дефіциту та скорочення ресурсів компанії;

- виявлення новітніх тенденцій розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в Україні, які полягають у: суттєвому зростанні рівня розуміння активної ролі бізнес-структур у вирішенні соціальних і екологічних проблем країни; чіткій окресленості залежності рівня інформованості про КСВ від розміру компанії; ототожненні більшістю опитаних вітчизняних компаній її поняття з благодійною допомогою і рівнем розвитку персоналу; формуванні пріоритетності основної мотивації (моральні міркування і внутрішнє спонукання) та окресленні ключових напрямків реалізації політики КСВ (трудові практики, захист здоров'я і безпека споживачів); низькому рівні врахування інтересів стейкхолдерів; конкретизації основних стимулів реалізації (пільгове оподаткування, зменшення адміністративного тиску місцевих органів влади та слідування за позитивними

зарубіжними прикладами впровадження програм соціальної відповідальності); врахуванні основних перешкод реалізації (брак коштів, податковий тиск та недосконалість нормативно-правової бази); у більшості опитаних компаній (як великих, так і середніх та малих) відсутні визначені стратегії КСВ і вони перебувають на етапі дотримання законодавства та «точкових» добродійних проєктів; закритою залишається діяльність українських компаній для широкої громадськості. Аргументовано поступальне усвідомлення бізнес-структурами своєї відповідальності – не тільки й не стільки у якості соціальних і екологічних програм та проєктів, але й як важливої компоненти їх стратегічного розвитку для забезпечення додаткових конкурентних переваг у міжнародному бізнесі;

- методика впровадження технологій відповідального менеджменту в місію та стратегічні орієнтири компанії на прикладі практики «зеленого офісу», яка включає: 1) уточнення принципів формування її концепції; 2) аналітичну оцінку реалізації кращих зарубіжних та вітчизняних практик; 3) обґрунтування її структурних елементів для конкретної компанії (стратегічний орієнтир, система закупівель, режим використання та збереження ресурсів, утилізація відходів, зменшення викидів CO₂ в атмосферу, інформаційні комунікації, ергономіка робочих місць); 4) технологічне забезпечення екологічного аудиту офісної діяльності компанії; 5) організаційне забезпечення проєкту (розподіл обов'язків, інформаційне забезпечення, партнерське спілкування, тренінги, семінари, постійний моніторинг проєкту, екологічна сертифікація, поширення інформації в колі власних стейкхолдерів); практичне застосування такої методики сприятиме оптимізації витрат на утримання офісів, подолання недбалого ставлення до навколишнього середовища, публічній демонстрації екологічної відповідальності компанії;

- інструментальні емпіричні дослідження транснаціонального відповідального корпоративного лідерства в полі різноманітних міжнародних рейтингів соціальної та етичної відповідальності ТНК, що переважно є бізнес-продуктами аналітичних і консалтингових агенств, які оцінені як важливі індикатори економічної стабільності та інвестиційної привабливості компаній; обґрунтовано необхідність підвищення достовірності рейтингових оцінок за рахунок забезпечення транспарентності критеріїв та індикаторів, упередження популістсько-спекулятивної практики оцінок, крім того, доведено доцільність узгодженого регламентування діяльності ТНК на території приймаючих та материнських країн.

Практичне значення одержаних результатів. Ключові результати дисертаційного дослідження щодо аналітичної оцінки міжнародного досвіду та сучасних тенденцій формування моделей корпоративної соціальної відповідальності, перспектив імплементації зарубіжних практик в моделях корпоративної відповідальності вітчизняних компаній, визначення ролі та місця освітніх установ в підготовці інноваційно-орієнтованих фахівців визначеної сфери та виокремлення дисципліни «Корпоративна відповідальність» в освітніх програмах підготовки спеціалістів соціально-економічного профілю були використані в роботі Головного управління з питань реформування соціальної сфери Адміністрації Президента України (довідка від 15.01.2013р.). Пропозиції автора щодо гармонізації міжнародного, європейського та вітчизняного законодавства в сфері протидії корупції, обґрунтування необхідності розроблення загальнодержавної програми поводження з відходами та опрацювання заходів державного регулювання сфери екологічної безпеки поводження з відходами були використані Апаратом Ради

національної безпеки і оборони України при підготовці рішень Ради «Про стан протидії корупції в Україні» (2008р.), «Про державне регулювання у сфері поводження з відходами (2010р.) (довідка № 585/05-5-1 від 22.04.2013р.).

Авторські наукові розробки були використані в практичній роботі Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку при розробленні проекту плану заходів у реалізації Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017рр. в контексті розбудови практик відповідальності фінансових установ з метою забезпечення сталого розвитку, підвищення рівня прозорості розкриття інформації, імплементації світового досвіду в практичну діяльність вітчизняних фінансових установ. (довідка № 01/8176/НК від 26.04.2013р.).

Рекомендації автора щодо розроблення комплексу державно-корпоративних відносин у сфері корпоративної відповідальності, трансформації іміджевих позицій України у світі, окреслення механізмів формування національної моделі корпоративної відповідальності, підготовки та реалізації міжнародних партнерських проектів України і євроінтеграційних заходів у сфері сталого розвитку були використані Міністерством економічного розвитку і торгівлі України при підготовці Державної програми економічного та соціального розвитку України на 2011 та 2012 роки (довідка № 4902-04/5651-12 від 15.02.2013р.).

Авторські наукові розробки були використані Українською асоціацією інвестиційного бізнесу (УАІБ) в рамках розбудови практик відповідального інвестування в контексті прийняття Глобальних стандартів результативності інвестування GIPS (The Global Investment Performance Standards) (довідка № 171 від 18.06.2013р.).

Матеріали дисертаційної роботи були використані Радою Ліги страхових організацій України в рамках роботи, спрямованої на виконання Програми економічних реформ 2010-2014рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Національного плану дій на 2012 р. щодо її впровадження, Державної програми активізації розвитку економіки на 2012-2014рр. за напрямками: сталий економічний розвиток і поліпшення бізнес-клімату та залучення інвестицій при доопрацюванні положень проекту Закону України «Про розвиток та підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», щодо формування, розроблення й реалізації механізмів соціального діалогу держави, компаній, громади в процесі створення організаційно-правових умов для комплексного вирішення завдань про впровадження прогресивних трудових практик у стратегічну діяльність компаній українського бізнес-середовища; щодо розвитку практик корпоративної відповідальності названих суб'єктів з метою формування конкурентного середовища в економіці України (довідка № 198/ш-7 від 17.06.2013р.).

Наукові розробки дисертаційного дослідження були використані в рамках розбудови практик корпоративної відповідальності та інтеграції їх у стратегічну діяльність ПАТ «Укрсоцбанк» (довідка №301.5-79/10931 від 29.05.2013р.), ТОВ «МАГ Коммодітіз Україна» (довідка № 0528_M1 від 28.05.2013р.), ТОВ «AVA Capital» (довідка від 4.06.2013р.).

Результати проведеного дослідження впроваджено в навчально-методичну діяльність кафедр міжнародного менеджменту, міжнародної торгівлі, міжнародної економіки, міжнародних фінансів, європейської інтеграції ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при розробленні типових, робочих програм, методичного забезпечення та викладання дисциплін

«Міжнародний менеджмент», «Міжнародні фінанси», «Валютні операції», «Європейський проектний менеджмент», «Міжнародні комерційні контракти», «Міжнародна економіка»; при розробленні та проведенні міжпредметного тренінгу «Технології крос-культурного менеджменту: адаптація до умов реального середовища» магістерської програми «Управління міжнародним бізнесом» (довідка від 22.05.2013р.); при виконанні науково-дослідного проекту «Зелений офіс» кафедри міжнародного менеджменту названого раніше вузу та впровадженні його результатів в практики менеджменту міжнародної компанії «АНТАРЕС» (довідка № 137 від 8.04.2011р.), ТОВ «ФЛАУЕР» (довідка № 14-04/11 від 14.04.2011р.), ТОВ «Фінансова компанія «Житлоінвест – Гарант» (довідка № 128 від 8.04.2011р.), ТОВ «РЕД БУЛЛ Україна» (довідка № 15/04/11-3 від 15.04.2011р.), ТОВ «Гало газ» (довідка № 75 від 14.04.2011р.), спортивно-оздоровчого комплексу «Монітор» (довідка № 36 від 19.04.2011р.), ПП «Безпека Сіті ОМГ» (довідка № 453 від 21.04.2011р.); у навчально-методичну діяльність факультету економіки та управління Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України при викладанні дисциплін «Корпоративне управління» і «Корпоративна соціальна відповідальність» (довідка № 3405 від 24.12.2012р.).

Одержано Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір «Навчальний посібник “Європейський проектний менеджмент”» (№ 46735 від 11.12.2012р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які одержані в дисертаційній роботі та виносяться на захист, здобуті автором особисто і відображені у наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом самостійної роботи автора.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретико-методологічні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних і науково-методичних конференціях, зокрема на Міжнародній науково-практичній конференції «Україна – Європейський Союз: проблеми зовнішньоекономічної діяльності та перспективи співробітництва» (Київ, 22-23 листопада 1995 р.); Міжнародній конференції «Організаційно-економічне забезпечення функціонування локальних (точкових) вільних економічних зон в Україні» (Чернівці, 4-6 квітня 1996 р.); Міжнародній конференції «Сучасна інноваційно-промислова політика України. Інвестиційні пріоритети та інфраструктура. (Чернівці, 6-8 квітня 1999р.); Міжнародній науково-методичній конференції «Інформаційні технології навчання у вищих закладах освіти» (Суми, 18-20 вересня 2001 р.); науково-методичній конференції «Удосконалення змісту та форм організації навчального процесу відповідно до міжнародних стандартів» (Київ, 2-4 лютого 2005 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного європейського економічного простору» (Київ, 5-7 жовтня 2006 р.); науково-методичних конференціях «Індивідуалізація навчального процесу як провідна складова модернізації вищої економічної освіти» (Київ, 31 січня-2 лютого 2006 р.), «Теоретичні та практичні підходи до впровадження нового покоління освітньо-професійних програм і навчальних планів підготовки фахівців: шляхи розвитку» (Київ, 6-8 лютого 2007 р.), «Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій» (Київ, 5-8 лютого 2008 р.), «Тренінгові технології як засіб

формування знаннєвих та практичних компетенцій: досвід факультетів та кафедр» (Київ, 3-4 лютого 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (Київ, 28-29 травня 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальные проблемы и перспективы развития учета, анализа, финансов и аудита» (Сімферополь, 15 жовтня 2010 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: теорія і практика» (Київ, 21 жовтня. 2010 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины» (Алушта, 30 вересня-2 жовтня 2010 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес» (Дніпропетровськ, 7-8 жовтня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Формування мереж прикордонного співробітництва України» (Чернівці, 12-13 травня 2011 р.); IV Всеукраїнській міжвузівській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки» (Рівне, 7-8 квітня 2011 р.); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні питання світової науки» (Польща, 7-15 лютого 2011 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки» (Тернопіль, 11-12 травня 2011р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України» (Луцьк, 19-20 травня 2011р.); науково-методичній конференції «Наукова складова навчального процесу та інноваційні технології його розвитку» (Київ, 12 квітня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка: сучасний стан та пріоритети розвитку» (Сімферополь, 27 травня 2011р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування економіки: стан та перспективи» (Київ, 24-25 листопада 2011р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна політика країн ЄС» (Познань, Польща, 17 жовтня 2011 р.); Світовому форумі-міжнародному конгресі «Natural Cataclysms and Global Problem of the Modern Civilization» (Стамбул, Туреччина, 19-21 вересня 2011 р.); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність» (Київ, 15-16 березня 2012р.); VIII Міжнародній конференції «Environmental, Cultural, Economic and Social Sustainability – 2012» (Канада, 10-12 січня 2012 р.); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність» (Київ, 15 – 16 березня 2012р.); IX Mezinarodni vedecko-prakticka konference “Moderni vymozenosti vedy – 2013” (Прага, 27 січня – 05 лютого 2013р.).

Публікації. Основні положення роботи опубліковані дисертантом самостійно та у співавторстві у 77 наукових працях, у тому числі у 3 монографіях (з них 1 - одноосібна), у 10 підручниках та навчальних посібниках (з них 4 - одноосібні), 22 статтях у наукових фахових виданнях (з них 16 - одноосібних), 5 статтях та публікаціях у наукових періодичних виданнях інших держав (з них 2 - одноосібні), 37 публікаціях в інших виданнях, таких як конспекти лекцій, програми курсів, матеріали і тези доповідей та конференцій. Загальний обсяг надрукованого матеріалу, який належить особисто дисертантові становить 82,12 д.а.

Структура та загальний обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (545

найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації 397 сторінок основного тексту. Дисертація містить 97 таблиць на 47 сторінках, 71 рисунок на 32 сторінках і 25 додатків на 42 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність; сформульовано мету, завдання; визначено об'єкт, предмет і методи дисертаційного дослідження; продемонстровано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; подано характеристику наукової новизни, практичного значення одержаних результатів; зазначено особистий внесок здобувача, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи.

У розділі 1 **«Домінанти і трансцендентні фактори сталого цивілізаційного розвитку»** досліджено еволюцію концепцій глобального управління, розкрито сутність і діалектику розвитку людського капіталу як ключового фактора економічного прогресу, дано критеріальну оцінку глобального балансу можливостей і ризиків сталого розвитку, обґрунтовано універсальний характер глобального корпоративного впливу та контролю.

В сучасній цивілізаційній парадигмі під дією об'єктивних і суб'єктивних факторів у кінці XX - на початку XXI століть формується система глобального управління, архітектоніка якої включає об'єкти (геополітику, геоекономіку, геоекологію, геокультуру) і суб'єкти (міжнародні, урядові та неурядові, регіональні та світові організації, постійні, періодичні та разові саміти, конференції, конгреси, форуми, громадські рухи), що використовують у своїй діяльності загальновизнані принципи, гармонізовані механізми та уніфіковані інструменти впливу на процеси у руслі науково-технічного та безпечного розвитку.

Необхідність її розвитку з якісною структурною корекцією обумовлена динамічними зрушеннями, перерозподілом центрів політичного і економічного впливу, прискоренням процесів глобальної корпоратизації, інтелектуалізації та соціалізації. Результатами досліджень доведено, що на глобальному рівні жодна з поставлених міжнародною спільнотою Цілей розвитку тисячоліття з терміном виконання у 2015 році не досягнута навіть на середньому рівні, як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються.

У дисертації обґрунтовано сучасні пріоритети глобального управління в контексті сталого розвитку на всіх рівнях: особистісному рівні – ліквідація надзвичайної бідності, забезпечення повної виробничої зайнятості та гендерної рівності; корпоративному - орієнтація інвестиційної, промислової, технічної, кадрової стратегій в напрямі переходу до «зелених» технологій та становлення відповідального лідерства; галузевому – прискорення процесів технічних та управлінських інновацій і поширення енергоощадних технологій; регіональному – забезпечення активного співробітництва зі сприяння «зеленій» технічній революції; національному – формування державної стратегії сталого розвитку та окреслення діалогової платформи з ТНК; міжнародному – створення відкритої регульованої прогнозованої недискримінаційної торгової та фінансових систем і координація національних стратегій «зеленого» зростання та механізмів їх реалізації.

На основі узагальнення парадигмальних засад глобального поступу, які відображають різні підходи до джерел та ключових факторів цивілізаційного прогресу, визначено теоретико-методологічні засади (принципи, компоненти, сфери, рівні) сталого розвитку як домінантної в економічній науці концепції (рис.1).

У роботі підтверджено зростаючу роль людського капіталу в прогресі економічного розвитку. Одночасно ресурсне забезпечення розвитку людського потенціалу призводить до, по-перше, дисбалансу розподілу доходів між багатими та бідними всередині більшості країн світу; по – друге, погіршення ключових екологічних показників навколишнього середовища, зростання викидів CO₂, зниження якості земель, води, лісних покривів, світового океану, біорозмаїття; по-третє, значних крос-культурних варіацій зв'язків між рівнем його розвитку та розширенням прав та можливостей людини, загострення політичної, соціальної, гендерної нерівності, як на міжнародному рівні, так і національному рівнях.

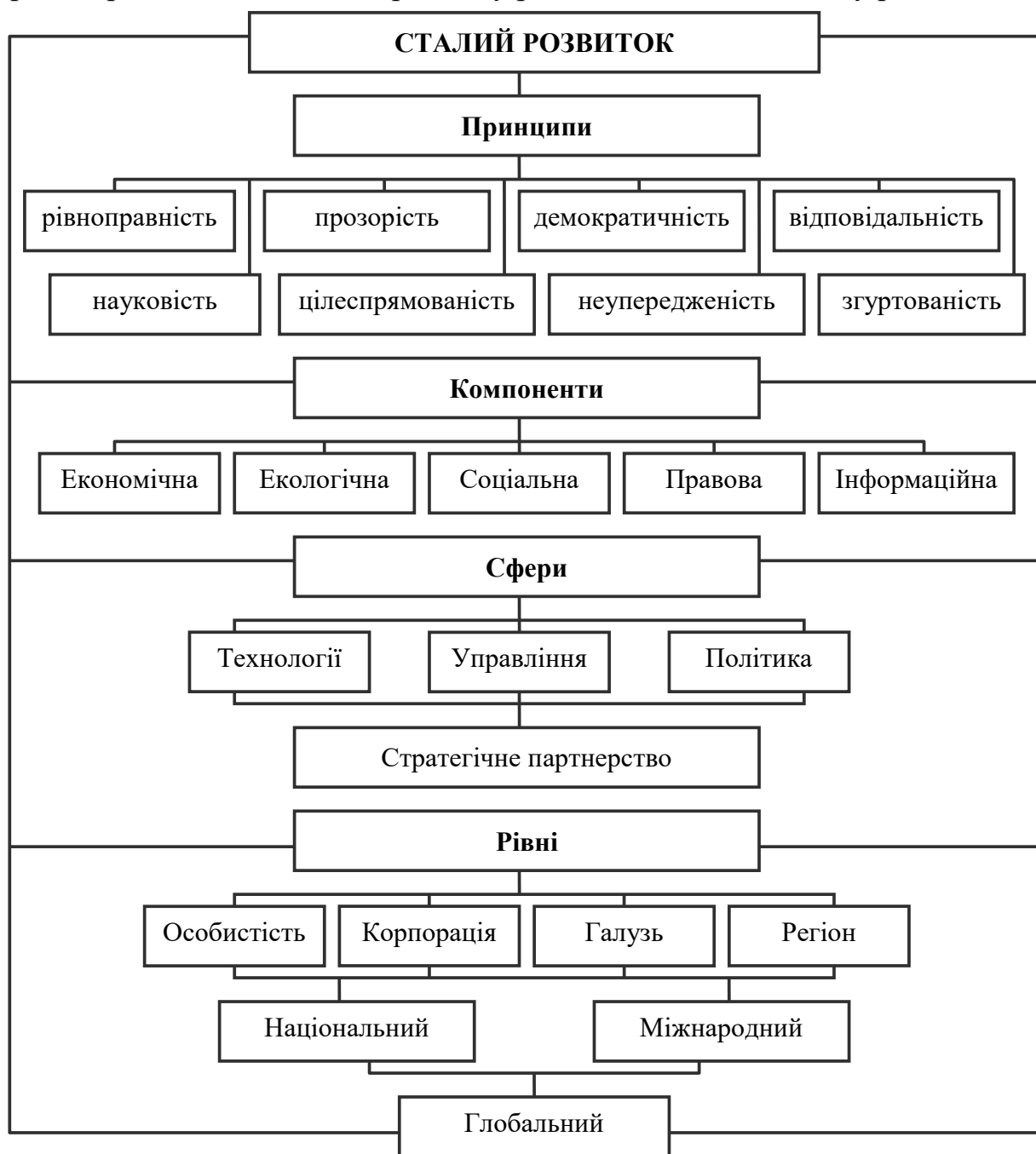

Рис. 1. Концептуальні засади сталого розвитку

За економічними, екологічними, соціальними критеріями проаналізовано глобальний баланс можливостей (вирівнювання асиметрій економічного розвитку, забезпечення ресурсами із мінімізацією відходів та збереженням довкілля, акселерованої реакції на природні катаклізми, нівелювання нерівності в сфері охорони

здоров'я та освіти, гармонізації гендерних відносин у суспільстві) і ризиків (геополітичних, геоекономічних, геоекологічних, демографічних, інформаційних) сталого розвитку, доведено системну пряму та опосередковану взаємозалежність його компонентів.

Реалізуючи політику корпоративної відповідальності в системі глобального управління, необхідно враховувати домінуючу тенденцію посилення концентрації капіталу та контролю, вертикальні й горизонтальні мережеві зв'язки у вузькому колі топ-гравців глобальної економіки. За експертними оцінками близько 5% ТНК забезпечують понад три чверті обсягів світового продажу, 80% вартості усіх ТНК контролюється (напрямку чи опосередковано) всього 1% переважно фінансових чи ресурсних корпорацій. При домінуванні такого роду мереж практично монополістичного контролю особливо загрозливими стають шоківі виклики глобальної нестабільності та фінансової турбулентності. У періоди системних криз це може призвести до дискредитації глобальних ініціатив та програм корпоративної відповідальності.

У розділі 2 «Сучасна методологія глобальної корпоративної відповідальності» систематизовано теоретичні підходи до формування концепції корпоративної відповідальності, виокремлено ключові методологічні акценти транснаціональної відповідальності в межах теорії стейкхолдерів, обґрунтовано ціннісний базис глобального бізнес-мислення, розроблено методологію формування моделі глобальної корпоративної відповідальності.

Концептуальні засади корпоративної відповідальності як здатності до прийняття відповідальних рішень у процесі досягнення сталого розвитку компанії за рахунок гармонізації її законодавчо-нормативної, добровільно-ініціативної, економічної, екологічної, соціальної, інформаційної відповідальності співробітників та персоніфікації позицій власників та топ-менеджменту (рис.2), формуються у полі варіативних моделей при відсутності чіткої термінологічної визначеності. Підкреслено, що її становлення в системі глобального управління відбувається поетапно через базову теорію «корпоративної соціальної відповідальності» з виходом на концепцію «глобальної корпоративної відповідальності», яка гармонізує еволюційний розвиток методології на новому якісному рівні.

Оцінка сучасних методологічних підходів формування транснаціональної відповідальності з базуванням на теорії стейкхолдерів дозволила виявити їх тривимірність – законодавчо-нормативний, інструментально-результативний та реально-deskриптивний акценти. На цій основі запропоновано класифікацію типів персоніфікованої корпоративної відповідальності: мультидовірлива (топ-менеджерів перед стейкхолдерами), довірлива (топ-менеджерів перед акціонерами та співробітниками), недовірлива (відсутність довіри), особистісна (індивідуальні позиції).

У дисертаційній роботі пропонуються критерії ідентифікації (впливовість, залежність, близькість, тривалість, конкурентність, соціальна значущість, обов'язковість) і оцінки очікувань стейкхолдерів корпорації: внутрішніх (максимізація прибутку, вартість акцій, дивіденди, заробітна плата, бонуси, соціальний пакет, кар'єрне зростання, умови та гарантії роботи) та зовнішніх (реалізація спонсорських проектів, інформаційний доступ, прозорість інформації, добросовісна конкуренція, взаємовигідне партнерство, якість продукції, рівень сервісного обслуговування, сплата податків, дотримання антикорупційного законодавства, створення робочих місць, надання переваг національним постачальникам, сталий розвиток регіонів і територій присутності).

Відповідно до життєвого циклу компанії виділено етапи розвитку корпоративної відповідальності перед стейкхолдерами: добродійний (формується загальнолюдськими цінностями), базовий (пов'язаний з корпоративною етикою та законодавчими нормами), стратегічний (спирається на принципи сталого співробітництва на основі ідентифікації та розуміння глобальних викликів у системі корпоративних цінностей), інноваційний (ключовою ціллю є гармонізація цінностей стейкхолдерів і корпорації в процесі реалізації стратегії компанії).

Рис. 2. Структурна композиція корпоративної відповідальності

Передусім, акцентовано увагу на стратегічній корпоративній відповідальності, ключові характеристики якої обґрунтовано в полі формування корпоративних прав та зобов'язань, пошуку технологій якісного багатостороннього діалогу та співробітництва, реалізації стандартів підзвітності, організації широких громадських та суспільних дискусій зі стейкхолдерами бізнес-середовища компанії на інноваційній основі.

У роботі визначено ціннісний базис інноваційного бізнес-мислення глобальної компанії на основі виокремлення пріоритетного проблемного внутрішнього та зовнішнього портфеля середовищних проблем у контексті ланцюга створення вартості та споживчої цінності продукту, позиціонування загальних цінностей ключових стейкхолдерів компанії, ресурсного забезпечення прийняття відповідальних рішень та використання механізмів підтримки владних структур, бізнес-партнерів, громад (локальних, регіональних та глобальної).

Уперше запропоновано модель глобальної корпоративної відповідальності, яка включає принципи (науковість, цілеспрямованість, згуртованість, рівноправність, неупередженість, прозорість, демократичність), функціональні компоненти та предметні сфери, що поетапно формують систему фундаментальних стратегічних корпоративних цінностей – особистісних, колективних, ринкових, національних, цивілізаційних. Їх становлення в сучасних умовах вимагає реалізації динамічних конкурентних можливостей компанії за рахунок використання інноваційних технологій, бізнес-процесів, продуктів, менеджменту знань з виокремленням наступних етапів: невизнання (супротиву), захисту (законодавча відповідність), пристосування (прийняття добровільних зобов'язань), стратегічного (гармонізація орієнтирів розвитку), активної громадянської позиції (підтримка та поширення відповідальних ініціатив), гуманістичного (підтримка сталого розвитку), персоніфікації позицій (відповідальність особистостей).

В умовах посткризового ресурсного дефіциту реалізації глобальної корпоративної відповідальності обґрунтовано методологічний підхід її розвитку, що полягає в більш ґрунтовній деталізації та чіткій орієнтації на, по-перше, розвиток людського потенціалу; по-друге, безпечність життєдіяльності; по-третє, впровадження нових форматів соціальних проєктів. При цьому, особлива увага акцентована на необхідності прозорості нефінансової звітності ТНК як запоруки упередження спекулятивних рейтингових оцінок, недобросовісного маніпулювання соціальними настроями, перегріву ринків унаслідок спекулятивних операцій.

В розділі 3 **«Платформа відповідального корпоративного лідерства в глобальному бізнесі»** узагальнено світовий досвід крос-культурних особливостей розвитку моделей корпоративної відповідальності, проведено аналіз кількісних та якісних оцінок соціальної та етичної відповідальності ТНК, визначено закономірності становлення генерації міжнародних практик корпоративної відповідальності.

У дослідженні виявлено обумовленість крос-культурних моделей корпоративної відповідальності економічними, правовими, політичними, культурними, соціальними, релігійними, інституційними, екологічними факторами, а їх варіативність - особливостями регіонів та країн. Визначені домінантні якісні ознаки типових крос-культурних моделей корпоративної відповідальності: американської (фокусування на філантропічній діяльності); європейської континентальної (акцент на добровільній інтеграції принципів відповідальності в стратегії компаній та державній її підтримці); азійської (пріоритет держави в ініціації та реалізації); японської

(переважання корпоративної соціальної згуртованості та ділової згуртованості на рівні індустріальної групи); російської (орієнтація і наголос на державному регулюванні) та проведено їх порівняльний аналіз.

Оцінка країнових особливостей моделей корпоративної відповідальності показала, що вона може або жорстко регулюватись чинним комерційним, трудовим, екологічним законодавством, або ініціюватись компаніями під впливом спеціальних державних стимулів та пільг. Доведено, що в регулятивному плані саме держава визначає коридори корпоративної відповідальності, реагуючи на суспільні ініціативи, тиск авторитетних лобістів та громадських рухів. Проілюстровано безальтернативне визнання необхідності інституціоналізованої корпоративної соціальної відповідальності національними політиками та урядами провідних країн з розвинутою економікою інноваційного типу.

Інструментальні емпіричні дослідження транснаціонального відповідального корпоративного лідерства в міжнародних рейтингах соціальної та етичної відповідальності ТНК, що є бізнес-продуктами впливових агенств, дозволяють оцінювати переважно індикатори економічної стабільності та інвестиційної привабливості компаній. Оцінка практик корпоративної відповідальності 20 найпотужніших глобальних компаній представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка практик корпоративної відповідальності 20 найпотужніших глобальних компаній рейтингу FTSE All World Developed Index¹, 2012р.

№	Компанія	Ринкова вартість млрд.\$	Країна	Сектор	Оцінка EIRIS ²
1	Apple	559,0	США	Технологічне устаткування та обладнання	D
2	Exxon Mobil	408,7	США	Нафтогазовий бізнес	E
3	Microsoft	270,6	США	Програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	C
4	IBM	241,8	США	Програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	C
5	Royal Dutch Shell	222,4	ВБ	Нафтогазовий бізнес	B
6	General Electric	212,3	США	Промислове виробництво	C
7	Chevron Corporation	212,0	США	Нафтогазовий бізнес	E
8	Wal-Mart Stores	208,4	США	Роздрібна торгівля	D
9	Nestle	207,4	Швейцарія	Харчова промисловість	C
10	Berkshire Hathaway	201,1	США	Страхування	D
11	AT&T	185,2	США	Телекомунікації	C
12	Procter & Gamble	185,1	США	Господарські товари	C
13	Samsung Electronics	181,8	Корея	Технологічне устаткування та обладнання	C
14	Johnson & Johnson	181,4	США	Фармацевтика та біотехнології	C
15	Wells Fargo	180,2	США	Банки	C
16	JP Morgan Chase & Co	175,5	США	Банки	D
17	Pfizer	170,7	США	Фармацевтика та біотехнології	C
18	Coca-Cola	167,6	США	Напої	C
19	Google	165,4	США	Програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	D

¹2063 компанії за ринковою капіталізацією - FTSE All World Developed Index (спільний проект газети «The Financial Times» і Лондонської фондової біржі - London Stock Exchange Office)

²On track for Rio+20 How are global companies responding to sustainability ERIIS Sustainability Report, April 2012: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eris.org>

20	HSBC Holdings	160,7	ВБ	Банки	С
Умовні позначки: А – найвищий клас оцінки, В,С, – проміжні класи оцінки, D,E – найнижчий клас оцінки; ВБ – Велика Британія					

За оцінками етичної та екологічної відповідальності лише Intel та Microsoft репрезентовані в рейтингах найбільших компаній світу Financial Times Global 500 (2012 р.) та Forbes Global 2000 Leading Companies (2012 р.) і мають репутацію високоетичних, транспарентних, екологічно-відповідальних та соціально значущих, а Google, IBM, AT&T, Samsung, PepsiCo, Wal-Mart Stores, Pfizer, Johnson & Johnson, Vodafone - окремі елементи відповідальності. При цьому акцентовано увагу на пасивності корпоративно-відповідальної діяльності великих та найприбутковіших глобальних компаній, які спричиняють найбільший тиск на навколишнє середовище та соціально-трудову сферу.

Обґрунтовано необхідність, по-перше, підвищення вірогідності рейтингових оцінок на основі забезпечення транспарентності критеріїв та індикаторів, упередження популістсько-спекулятивної практики оцінок, по-друге, крім того, узгодженого регламентування діяльності ТНК на території як материнських, так і приймаючих країн, по-третє, розширення поля оцінок за рахунок параметрів загальносоціальної значущості корпоративної відповідальності.

Узагальнення відповідальних корпоративних практик дозволило дійти висновку стосовно лідерства в їх розробленні та застосуванні на глобальному рівні, насамперед, компаніями Великої Британії та континентальної Європи. У другій групі ідентифіковані позиції американських, азійських і частково російських компаній. У галузевій структурі таких оцінок найбільш відповідальна корпоративна практика серед провідних компаній світу за EIRIS Global Sustainability Ratings - 2012р. притаманна альтернативній енергетиці та охороні здоров'я, а аутсайдерами є нафтодобувна галузь та виробництво промислових товарів. Тільки близько 8% із топ-50 глобальних компаній за ринковою капіталізацією та 5% за індексом FTSE AWD демонструють найвищий клас оцінок за комплексним показником ефективності трудової, екологічної та соціальної діяльності.

У дисертації обґрунтовано цілісний методологічний підхід щодо систематизації міжнародних практик корпоративної відповідальності, що включає розкриття їх мотивації, логіки та принципів формування етичних, економічних, екологічних, соціальних практик, відповідальності за продукцію та публічної звітності, виділення сфер розвитку в системі перехресних залежностей і впливів у процесі їх реалізації.

В розділі 4 «**Передумови і тенденції формування системи корпоративної відповідальності в Україні**» ідентифіковано особливості розвитку корпоративної відповідальності в Україні, оцінено активність і відкритість відповідальних компаній-лідерів українського бізнес-середовища, досліджено вітчизняні практики корпоративної відповідальності, обґрунтовано концептуальний дизайн національної моделі корпоративної відповідальності.

Передумови становлення практики корпоративної відповідальності в Україні, не маючи власної методологічної основи і національних традицій, формувались під тиском факторів бізнес-середовища: зовнішнього - необхідності позиціонування України у глобальному бізнесі, географічною належністю до європейського регіону зі стійкими традиціями у сфері КСВ, безпосередньою участю у глобальних відповідальних ініціативах і проектах в енергетиці, фінансах, екології, аграрному секторі, охороні здоров'я, глобальній безпеці; та внутрішнього - економічних (підвищення результативності бізнес-структур завдяки зростанню їх відповідальних

конкурентних переваг, стимулювання «сталих інвестицій» та позитивного відповідального іміджу), політичних (переміщення формування вітчизняної моделі корпоративної відповідальності з ініціативних площадок на державний рівень), соціальних (національна ментальність українського народу, суспільні очікування на відповідальну соціальну поведінку успішних бізнес-структур, прагнення владних інститутів до передачі частини власної відповідальності в сфері соціальної політики).

Розуміння та практичне застосування корпоративної відповідальності в Україні фокусується на її соціальній компоненті, що обумовило створення специфічної платформи корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) через партнерство бізнесу, держави, суспільних та громадських інститутів. Узагальнення досить ґрунтовних досліджень цієї проблематики протягом останнього десятиліття свідчить про значне зростання рівня розуміння активної позиції бізнес-структур у вирішенні соціальних і екологічних проблем суспільства, посилення залежності рівня інформованості про соціальну відповідальність від розміру компанії, спрощене сприйняття більшістю вітчизняних компаній її як благодійної допомоги, в цілому незначні коливання кількісних параметрів відповідальних практик вітчизняних компаній (від 75,8% у 2005 р. до 67,3% у 2010 р.). Виявлено ключові мотиви соціально відповідальної поведінки українських бізнес-структур - моральні міркування (61,3%) і внутрішнє спонукання (52,1%). При цьому, основними напрямками політики соціальної відповідальності українських компаній є трудові відносини, захист здоров'я і безпека споживачів, а найменш поширеними - є захист природних ресурсів та взаємодія з громадою. Одночасно спостерігається все більш чітке усвідомлення бізнес-структурами необхідності і доцільності стратегічної корпоративної відповідальності як важливого фактора забезпечення конкурентних переваг в міжнародному бізнесі.

Загалом практика КСВ є відносно новою для вітчизняних бізнес-структур, що підтверджує моніторинг активності та відкритості відповідальних компаній-лідерів. Новаторами виступають філії транснаціональних корпорацій (ТНК-ВР Україна, Сіменс Україна, Ніссан Мотор Україна, Тетра Пак Україна, Кока-Кола Бевериджис Україна, Вітмарк Україна, Ернст енд Янг, Хюндай Мотор Україна) та провідні вітчизняні компанії (СКМ, корпорація «Інтерпайп», група «Приват», Group DF).

Удосконалено та апробовано інструментарій комплексної оцінки практик корпоративної відповідальності, інтегрований в анкеті цільового опитування з ієрархічними рівнями емпіричного обстеження, профілем та відповідними діагностичними параметрами анкеті цільового опитування, методикою та алгоритмом обробки одержаних даних. Компаративна оцінка практик корпоративної відповідальності національних та міжнародних компаній, що функціонують в українському бізнес-середовищі (табл. 2), дозволила з'ясувати діапазон варіативних розбіжностей та особливостей їх реалізації в системі критеріїв: термінологічна ідентифікація поняття «корпоративна відповідальність»; мотиви та основні сфери застосування; наявність формалізованої відповідальної політики, форм, інструментів та функціонального забезпечення її реалізації; основні бар'єри, характер, методи та форми зовнішньої взаємодії компаній; моніторинг відповідальної діяльності компаній; основні інструменти популяризації відповідальних практик та джерела ідей, перспектив та пріоритетів їх розвитку. При верифікації терміна «корпоративна соціальна відповідальність» у міжнародних та вітчизняних компаній виявлено відчутну перевагу перших у формалізації політики корпоративної відповідальності,

прагматичності екологічних програм, врахуванні інтересів ключових стейкхолдерів, наявності перспективних сценаріїв сталого цивілізаційного розвитку.

Таблиця 2

**Порівняльна оцінка вітчизняних практик корпоративної відповідальності
(% позитивних відповідей опитаних респондентів, 2011 рік)**

<i>Критерії оцінки</i>	<i>Міжнародні компанії</i>	<i>Національні компанії</i>
Мотиви корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) • імідж компанії • впровадження єдиних стандартів • міжнародна ініціатива • соціальний захист співробітників • рішення керівництва	100 100 100 100 75	40 42 5 38 30
Сфери КСВ компанії • соціальний захист співробітників • довкілля • охорона здоров'я • розвиток громади	97 85 45 30	82 40 30 10
Інструменти КСВ • стимулювання співробітників • адресна матеріальна допомога • благодійні програми • соціальний маркетинг • волонтерські програми • практика «зелений» офіс	100 100 90 55 30 30	65 45 15 10 7 5
Функціональне забезпечення • топ-менеджмент • спеціальний підрозділ • прес-служба	80 30 21	40 16 14
Моніторинг КСВ • звітність • міжнародний аудит	85 10	33 1
Характер взаємодії зі стейкхолдерами • взаємовигідне співробітництво • відкритий діалог • прозорість звітності	98 87 72	56 33 20
Пріоритети розвитку КСВ • збереження довкілля • інформування стейкхолдерів • співробітництво з державою	43 42 38	30 18 16
Загальні характеристики • ідентифікація КСВ • наявність формалізованої політики КСВ • наявність бар'єрів	100 99 75	10 3 85

Джерело: Авторське дослідження «Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес-практиці», 2011р.

У дисертації на основі адаптації зарубіжного досвіду та врахування національних особливостей запропоновано концептуальний дизайн національної моделі корпоративної відповідальності (рис.3).

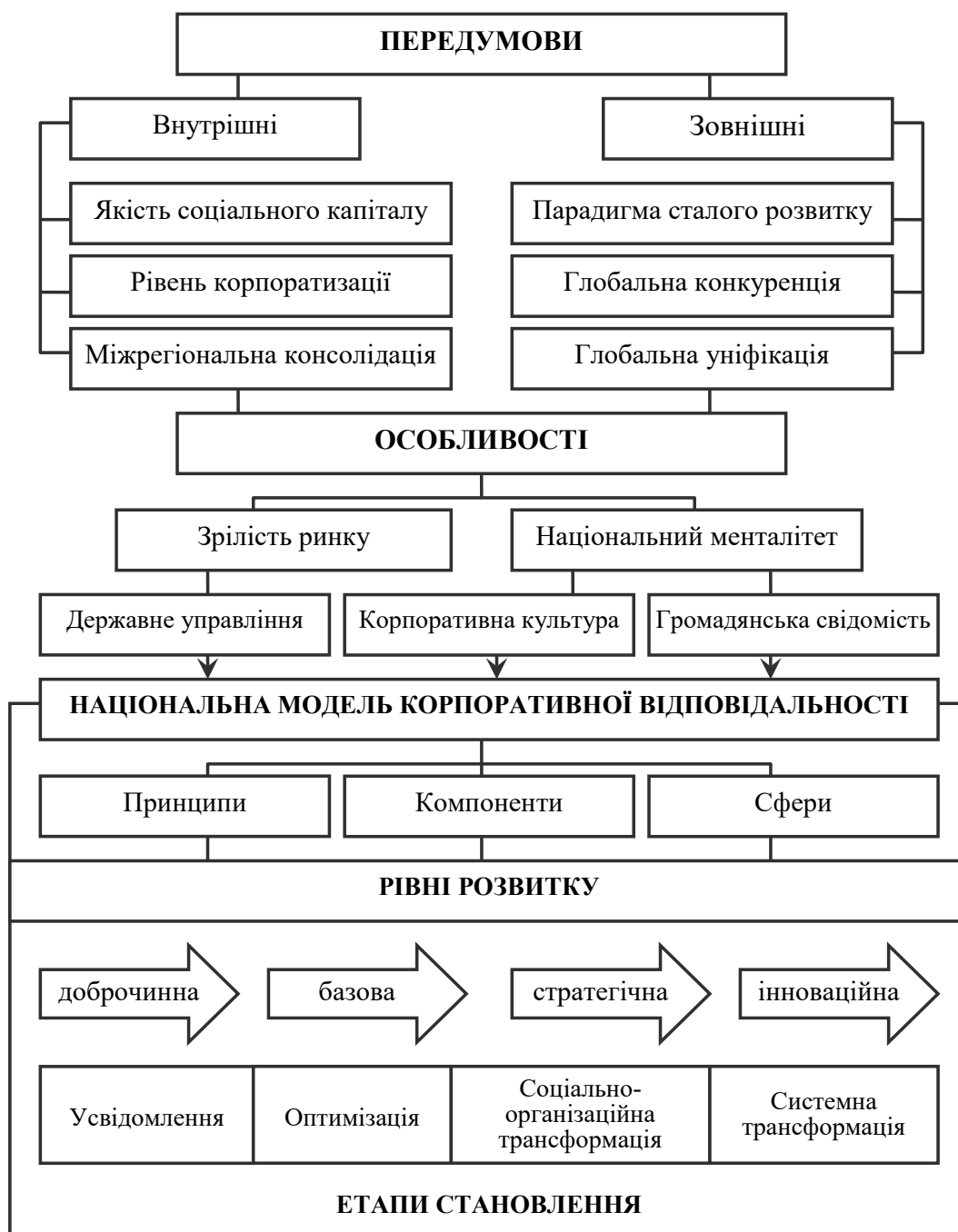

Рис. 3. Концептуальний дизайн національної моделі корпоративної відповідальності

Багатокомпонентна та ідентифікована за сферами національна модель корпоративної відповідальності базується на принципах рівноправності, прозорості, демократичності, відповідальності, науковості, цілеспрямованості, неупередженості, згуртованості; системі нормативних та результативних вимірів; рівнях її розвитку: доброчинному, базовому, стратегічному, інноваційному.

У розділі 5 «Імперативи відповідальності корпорації нового покоління» визначено стратегічні напрямки трансформації бізнес-моделі сучасної корпорації, систематизовано інструменти регулювання та координації глобальної корпоративної відповідальності, ідентифіковано особливості формування корпоративної культури як

психосоціальної інфраструктури корпорації нового покоління, розроблено методичний інструментарій інтеграції технологій відповідального менеджменту в корпоративні практики.

На основі проведеного теоретичного та прикладного аналізу глобалізації на корпоративному рівні визначено передумови, фактори, механізми та пріоритетні орієнтири трансформації бізнес-моделі глобальної корпорації, що обумовлюються, насамперед, рівнями розвитку корпоративної відповідальності в координатах сталого цивілізаційного розвитку. Означені підходи фокусуються, з одного боку, на взаємовідносинах зі стейкхолдерами корпорацій та суспільством у контексті цілей відповідального лідерства, а з другого – на корпоративному інноваційному менеджменті у цій сфері.

Дана характеристика якісних ознак системної консолідації корпорації нового покоління зі стейкхолдерами з виокремленням етапів: 1) осмислення і планування, 2) підготовки і взаємодії, 3) реагування та виміру. Запропоновано власну структуру кожного з названих етапів у контексті критеріїв ідентифікації стейкхолдерів, організаційних технологій, методів і форм їхньої взаємодії, цільових показників результативності, а також наявних та потенційних проблем. Виокремлено два ключові підходи щодо формування взаємовідносин корпорації нового покоління зі стейкхолдерами: стратегічне партнерство в контексті формування зон корпоративної відповідальності та застосування стратегій захисту від невизначеності для забезпечення сталості розвитку.

Виявлено, що державні преференції, податкові пільги, стимули для розвитку корпоративної відповідальності мають тимчасовий експериментальний вибіркового характер. Масштаб і спектр їх застосування залежить від соціальної значущості сфери діяльності компаній, їх готовності брати на себе частини соціального навантаження держави, практики лобіювання корпоративних інтересів на регіональному та національному рівнях. Глобальні, міжнародні, національні, галузеві, локальні ініціативи, що мають програмний характер, визначають поле предметних орієнтирів при формуванні та реалізації стратегій корпоративної відповідальності. Доведено, що специфіка менеджменту відповідальності глобальних корпорацій обумовлюється не тільки впливом зовнішнього середовища, а й персоніфікацією транснаціонального відповідального лідерства.

У дисертації аргументується необхідність і доцільність використання системного підходу в процесі дослідження феномену формування корпоративної культури корпорації нового покоління як специфічної конфігурації та композиційної неповторності її психосоціальної інфраструктури. Запропоновано її організаційний дизайн (рис. 4), який включає корпоративний бренд відповідальності, бачення, цінності, кодекси, етичні домінанти ділової поведінки, корпоративну енергію та технології менеджменту знань.

Показано, що корпораціям нового покоління, як правило, притаманна власна корпоративна енергія, впевненість у майбутньому, натхнення і наполегливість співробітників, що, в свою чергу, забезпечується стабільними і високо конкурентними позиціями на ринку. Ефективний корпоративний менеджмент посилюється емоційно-інтелектуальною підтримкою корпоративного світогляду та цінностей, у результаті чого формуються етичні домінанти корпоративної культури та стилі лідерської поведінки. Тобто, дані цінності, будучи природним компонентом менеджменту таких корпорацій, не просто декларовані, а реально спрямовані на

реалізацію єдності цілей, довіри, чесності, інформаційної прозорості, поваги та турботи, лояльності, відданості, взаємозалежності, командного духу, креативності, радості, інноваційного управління знаннями.

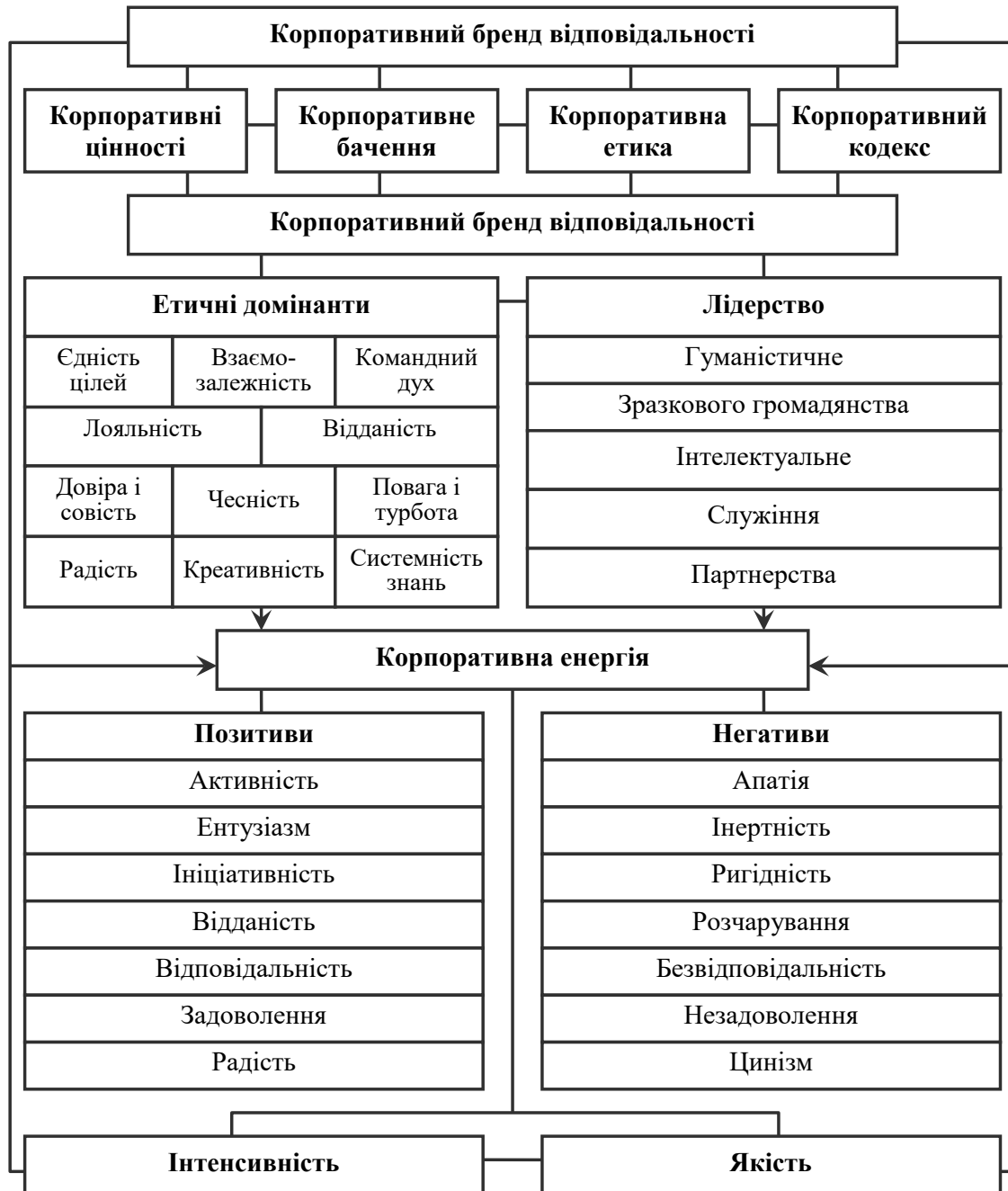

Рис. 4. Психосоціальна інфраструктура корпорації нового покоління

Проілюстровано розвиток глобальними компаніями своїх компетенцій у сфері корпоративної відповідальності – від побудови мережі зв'язків з громадськістю до відповідальних технологій ведення бізнесу та інтеграції відповідних практик у корпоративну стратегію. На основі узагальнення досвіду зарубіжних ТНК (Apple, General Electric, 3M, Microsoft, Google, IBM, Samsung, PepsiCo), та вітчизняних компаній («Астеліт», «Воля», «Концерн Галнафтогаз», «Тетра Пак», «Оболонь», «Фокстрот»), запропоновано методичний інструментарій інтеграції технологій відповідального менеджменту в корпоративні стратегії діяльності на прикладі практик «зеленого» офісу, який включає формування концепції, аналітичну оцінку та обґрунтування її структурних елементів, технологічне забезпечення екологічного аудиту офісної діяльності,

організаційне забезпечення проекту. Доведено, що такий підхід оптимізує витрати компанії на утримання офісу, створює атмосферу подолання недбалого ставлення до навколишнього середовища, підвищує імідж екологічної відповідальності компанії. Визначено, що орієнтири стратегічної корпоративної відповідальності окреслюються рівнем зрілості, благополуччя та самореалізації компанії.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано концептуальне вирішення наукової проблеми розвитку глобальної корпоративної відповідальності на концептуальних засадах сталого цивілізаційного розвитку. У процесі узагальнення сучасної методології корпоративної відповідальності та емпіричних досліджень практик відповідального корпоративного лідерства в міжнародному бізнесі автором сформульовано висновки теоретичного та практичного значення щодо його розвитку в парадигмі глобального управління з обґрунтуванням імперативів становлення корпорацій нового покоління.

1. Глобалізаційні процеси спричиняють безпрецедентний тиск на людські та природні ресурси, посилюють традиційні і породжують нові соціальні напруги, створюють економічні та екологічні загрози при збереженні екстенсивних моделей розвитку. За умов перманентних криз, набуття ними глобального масштабу уможливлються песимістичні сценарії цивілізаційного розвитку з досягненням кількісних та якісних його меж. Протиріччя крос-культурних інтересів, взаємовиключні стимули сталого розвитку, цивілізаційна різноманітність етичних норм та цінностей спричиняють ускладнення умов реалізації практичних механізмів глобального управління, що посилюється гострим дефіцитом політичних, правових, моральних авторитетів, ігноруванням суб'єктами бізнесу соціальних та екологічних ініціатив та рішень, використанням силових методів в якості поширеного інструменту підтримки експансіоністських зовнішніх політик країн-лідерів та вирішення регіональних проблем.

2. В останні десятиліття загострюються проблеми економічної, політичної, соціальної, гендерної нерівності, поглиблюються диспропорції в розподілі доходів, виробництві та споживанні на національному, міжнародному та глобальному рівнях, посилюються міжкраїнові відмінності в реалізації концепції сталого розвитку. У політико-економічній сфері з'являються, з одного боку, зовнішні ознаки феноменального економічного прогресу, а з другого – риси економічної деградації, відродження націоналізму, популізму, соціального нігілізму.

3. Для корпоративного ядра глобальної економіки, представленого транснаціональними та афілійованими компаніями, притаманна складна система їхніх взаємовідносин. Надвисока концентрація капіталу, масштабна динамічна диверсифікована діяльність, потужність мережевих зв'язків ТНК визначають універсальний характер їх глобального корпоративного впливу та контролю у бізнес-середовищі материнських та приймаючих країн. Це загострює проблеми взаємодії бізнесу із суспільством, державою, людиною, довкіллям, одночасно генеруючи ефективні практики відповідальної поведінки в економічній, правовій, соціальній, екологічній, етичній, інформаційній сферах діяльності транснаціонального бізнесу.

4. Розвиток сучасної методології глобальної корпоративної відповідальності як системи взаємовідносин компанії та її стейкхолдерів з досягнення довгострокової стійкості за рахунок становлення загальних корпоративних цінностей та принципів діяльності, використання можливостей динамічного бізнес-контенту, з одного боку, базується на універсальних концептуальних підходах, а з другого – на

альтернативних теоріях, що зароджуються та обґрунтовуються в межах міждисциплінарних наукових шкіл. Концепція стейкхолдерів у розвитку глобальної корпоративної відповідальності є фундаментальною основою сучасного стратегічно-корпоративного управління, що визначає загальний вектор еволюційного розвитку мікроекономічної теорії у виявленні диференційованих джерел конкурентних переваг компаній та пошуку форм і методів їх продуктивної мобілізації.

5. Фундаментальну методологічну платформу відповідального корпоративного лідерства в глобальному бізнесі становлять крос-культурні управлінські моделі, ключовими факторами варіативності яких є оригінальна мотивація та специфічна регулятивна практика діяльності ТНК, різноплановий вплив глобальних, регіональних, державних, федеральних, місцевих ініціатив, унікальне співвідношення альтруїзму і прагматизму в програмах КСВ. При цьому, об'єднуючим є прагнення до пошуку загальних цінностей стимулювання сталого розвитку та його прогресу на інноваційній основі у всіх компонентах.

6. Глобальними лідерами корпоративної соціальної й етичної відповідальності є компанії фінансового сектору, високих технологій і телекомунікацій, ІТ-компаній, що підтверджується практикою та відображається у світових рейтингах індексів стійкого розвитку (DJSI), найбільш сталих компаній (WGMSC 100), етичних компаній (WME), оцінки корпоративної репутації (WMAC) та (GCRI), «зелених» (екологічних) компаній (GRN). Компанії нафтогазової, гірничодобувної, енергетичної, харчової, хімічної галузей, які найбільше шкодять навколишньому середовищу, є аутсайдерами рейтингування. Посилення напруги у взаємовідносинах з громадськістю провокує створення псевдо рейтингів «відповідальних» ТНК, коли підтримка їх штучного позитивного іміджу відбувається поза межами загальновизнаних критеріїв і обов'язкових для бізнесу правил.

7. Дієвим і найбільш продуктивним компонентом сучасної системи корпоративної відповідальності є відповідні управлінські практики - благодійні, економічні, екологічні, соціальні, етичні, відповідальності за продукцію, публічної звітності. Їх генерація та поширення у транснаціональному бізнесі характеризується різноманітністю форм при превалюванні благодійної діяльності та соціального партнерства. Як і у більшості сфер глобальної економіки, спостерігається відставання наукових концепцій корпоративної відповідальності від бізнес-практик найбільш інноваційних у цьому плані компаній. Це обумовлює необхідність інтенсифікації наукових досліджень прогностичного характеру.

8. Цілеспрямована, науково-обґрунтована трансформація взаємовідносин між власниками, акціонерами, топ-менеджментом, співробітниками та іншими стейкхолдерами корпорації створює передумови для генерування синергетичного ефекту у сфері корпоративної відповідальності, який досягається шляхом використання ексклюзивних нематеріальних активів і дозволяє здобути специфічні переваги в конкурентній боротьбі на олігополістичних глобальних ринках з досягнення соціальноприйнятних результатів поточної та особливо перспективної діяльності.

9. Ідеологічними трендсеттерами корпоративної відповідальності в Україні виступають філії найбільш брендових зарубіжних транснаціональних компаній із прямим впровадженням перевірених часом підходів та принципів бізнес-культури материнських структур, успішні прогресивні українські компанії, які розробляють і реалізують власні національно-адаптовані відповідальні політики в межах стратегії сталого розвитку, а також компанії, формування відповідальних практик яких

базується на особистих соціально-креативних переконаннях власників та топ-менеджменту. Останніми роками спостерігається інтенсифікація взаємовпливу такого роду практик із поступовою гармонізацією переважно в євроінтеграційному напрямі.

10. В Україні більшість компаній великого, середнього та малого бізнесу, як правило, не орієнтовані на розроблення чітко визначених стратегій корпоративної відповідальності чи перебувають на етапі пасивного дотримання відповідного законодавства та реалізації окремих локальних доброчинних проектів кон'юнктурного характеру. Визнані українські лідери КСВ орієнтують свою відповідальну бізнес-поведінку на підвищення міжнародної конкурентоспроможності компаній за допомогою формування ефективних партнерських відносин з акціонерами, персоналом, постачальниками, споживачами, органами державного управління, територіальними громадами та громадськими інституціями. За позитивної економічної динаміки і належного ресурсного забезпечення уможливорюється поширення та адаптація їх досвіду реалізації інноваційних відповідальних практик в українському бізнес-середовищі.

11. Для українського бізнесу, загалом, характерні низький рівень розуміння КСВ, невизначеність системи її мотивації, неохопленість ключових сфер реалізації, відсутність формалізованої політики, недосконалість вибору форм, інструментів та визначення її функціонального забезпечення, відсутність або низька якість моніторингу, наявність законодавчих, економічних, психологічних та інших бар'єрів. Авторське дослідження відповідальних бізнес-практик 120 міжнародних та національних респондентів опитування окреслює діапазон варіативних розбіжностей та особливостей їх реалізації, дозволяє визначити коло проблем їх впровадження і потенціальний ресурс розвитку в економіці України.

12. У контексті усвідомлення українським бізнесом потреби у соціально-відповідальній поведінці зростає вплив міжнародних факторів мотивації формування та розвитку вітчизняної моделі корпоративної відповідальності, що обумовлено, по-перше, позиціонуванням України у глобальному бізнес-середовищі та географічною належністю до європейського регіону зі стійкими традиціями у сфері КСВ, а по-друге, безпосередньою участю в глобальних відповідальних ініціативах і проектах у енергетиці (пошук та використання альтернативних джерел енергії, перехід та відкриття доступу до інноваційних енергоощадних технологій), у фінансах (трансформація фінансової архітектури посткризового світу), в екології (нарощування міжнародного потенціалу реалізації політики протидії змінам клімату, використання технологій збереження біорозмаїття), в аграрному секторі (виробництво «чистих» немодифікованих продуктів харчування), в охороні здоров'я (призупинення поширення ВІЛ-інфекції, малярії, туберкульозу та інших захворювань), у глобальній безпеці (створення платформи стратегічного партнерства в сфері ядерної безпеки планети, розробка нових форматів комунікацій між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються).

13. Координація глобальної корпоративної відповідальності здійснюється в системі етично-правових норм та регуляторів корпоративного, національного, регіонального, міжнародного рівнів. Ключова функція держави в розвитку національних моделей корпоративної відповідальності полягає в цільовому моніторингу діяльності корпорацій, активній підтримці відповідальних ініціатив бізнес-структур, державно-приватному партнерстві при вирішенні соціальних та екологічних проблем, підтримці тісної взаємодії бізнес-держави-громада, стимулюванні саморегулювання із

преференціями та пільгами відповідальних бізнес-практик, інформаційному забезпеченні та популяризації ефективних проєктів корпоративної відповідальності.

14. Феномен корпорації нового покоління пов'язаний із якісно новими методологічними підходами, що ґрунтуються на сучасному форматі командного менеджменту та крос-персональної взаємодії професіоналів-однодумців, які інтелектуально й емоційно поділяють і підтримують прогресивний корпоративний світогляд з превалюванням не тільки матеріальних, але й етично-моральних цінностей, приймаючи на себе відповідальність за сталий цивілізаційний розвиток. Формування імперативів її відповідальності фокусується на системній консолідації вищого менеджменту зі стейкхолдерами, цілях відповідального лідерства, організаційних технологіях інноваційного типу, сучасних формах партнерства та співробітництва і детермінує, як особливі корпоративні цінності, так і цільові показники результативності, співвідношення прагматичних витрат та неочевидних ефектів створення іміджу корпорації у висококонкурентному бізнес-середовищі.

15. Культура корпорації нового покоління потребує формування відповідного психосоціального клімату, що сприяє згуртованості співробітників для досягнення стратегічних корпоративних цілей з поширенням цінностей для всіх стейкхолдерів. Її організаційне забезпечення включає проєктування бачення та цінностей, кодексів та етичних домінант ділової поведінки, корпоративної енергії та технологій менеджменту знань, корпоративного бренду відповідальності.

16. Використання технологій відповідального менеджменту в корпоративних практиках ТНК дозволяє реалізувати їх стратегічні цілі в економічній, соціальній, екологічній, гуманістичній, інформаційній сферах та забезпечити стабільну ефективність діяльності в глобальному конкурентному бізнес-середовищі. Майбутні дослідження глобальної корпоративної відповідальності мають орієнтуватись на пошук можливостей розвитку інноваційно-креативного мислення співробітників та їх самореалізації, розробку міжнародно-уніфікованих стандартів відповідальної поведінки, якісну інституціональну трансформацію. В умовах нової бізнес-філософії свій потенціал профільні наукові та освітні установи мають реалізувати у новітній парадигмі дослідження і навчання на основі зміни вектора «університет-програми-технології-компанія-суспільство-планета» та оновлення програм через включення в них питань корпоративної відповідальності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, підручники, навчальні посібники:

1. Петрашко Л.П. Корпоративна відповідальність: крос-культурні моделі та бізнес-практики : Монографія / Л.П. Петрашко. – К.: КНЕУ, 2013. - 342 с. –14,25 д.а.
2. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: Монографія / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, А.М. Колот, Я.М. Столярчук, та ін.; – К.: КНЕУ, 2011. – 703с. - 29,3 д.а. - (особисто автору належить 0,5 д.а.: національні моделі корпоративної культури)
3. Спільний європейський економічний простір: гармонізація міжрегіональних суперечностей: Монографія / Д.Г. Лук'яненко, В.І. Чужиков та ін. – К.: КНЕУ, 2007. – 544с. – 22,7 д.а. - (особисто автору належить 0,2 д.а.: визначення ключових параметрів діагностики корпоративної культури міжнародних компаній)

4. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. / Т.М. Циганкова, Л.П. Петрашко, Т.В. Кальченко. - К. : КНЕУ, 2001 – 488с. - 20,4д.а. (особисто автору належить 5,0 д.а.: Ч.2. Міжнародні комерційні контракти)
5. Петрашко Л.П. Валютні операції : Навчальний посібник. / Л.П. Петрашко // - К.: КНЕУ, 2001 – 204 с. - 8,6 д.а.
6. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля: Навч. – метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Т.М. Циганкова, Л.П. Петрашко, Т.В. Кальченко - К.: КНЕУ, 2003. - 256с. - 10,6 д.а.(особисто автору належить 2,5 д.а.: Розділ II. Міжнародні комерційні контракти)
7. Петрашко Л.П. Міжнародні фінанси: Навч.- метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л.П.Петрашко // - К.: КНЕУ, 2003.- 221с. - 9,2 д.а.
8. Магістерські програми. Міжнародна економіка: Програма «Міжнародна торгівля» 2004 /2005 навч. рік./ Т. М. Циганкова, Л.П. Петрашко та ін. – К.: КНЕУ, 2004. – 290 с. – 12 д.а. – (особисто автору належить 0,8 д.а.: навчально-методичні матеріали до вивчення дисципліни «Міжнародні комерційні контракти»)
9. Магістерська програма «Європейська інтеграція».: Навчально-методичний комплекс / Д.Г. Лук'яненко, В.І. Чужиков – К.: КНЕУ, 2008. – 480с. – 20 д.а. - (особисто автору належить 0,5 д.а.: навчально-методичні матеріали дисципліни «Європейський проектний менеджмент»)
10. Магістерська програма «Управління міжнародним бізнесом».: Навчально – методичний комплекс / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, В.І. Чужиков – К.: КНЕУ, 2008. – 456 с. - 19 д.а. – (особисто автору належить 0,4 д.а.: методичні матеріали щодо організації проведення та критерії оцінювання міжпредметного тренінгу)
11. Петрашко Л.П. Європейський проектний менеджмент: Діловий тренінг/ Л.П. Петрашко //.- К.: КНЕУ, 2009. – 83 с. – 3,5 д.а.
12. Панченко Є.Г., Петрашко Л.П. Технології крос-культурного менеджменту: адаптація до умов реального середовища. Міжпредметний тренінг магістерської програми «Управління міжнародним бізнесом» Навчальний посібник,/ Є.Г. Панченко, Л.П. Петрашко // К.: КНЕУ, 2010,- 191 с. – 8,0 д.а. -(особисто автору належить 4,0 д.а.: Програми блоку 3 та 4 міжпредметного тренінгу; міні-лекції «Діагностика корпоративної культури», «Культурна різноманітність та її сучасні виміри», «Міжнародні ділові переговори», «Презентація»; визначення інструментарію діагностики корпоративної культури», Ділова гра «Моделювання крос-культурної переговорної поведінки»)
13. Петрашко Л.П. Валютні операції : навч. посіб. / Л.П. Петрашко. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 271 с. – 11,3 д.а.

У наукових фахових виданнях:

14. Петрашко Л.П. Инвестиционные стратегии рынка предметов искусств / Л.П. Петрашко // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – Випуск 245 - С.389 – 396. – 0,33 д.а.
15. Петрашко Л.П. Особливості стратегії кадрового забезпечення компаній, націлених на інновацію / Л.П. Петрашко // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України, 2008. – № 3 (30).- С.269 – 270. – 0,3 д.а.
16. Петрашко Л.П. Крос-культурний контекст інноваційної культури в сучасних інтеграційних процесах глобального світу / Л.П. Петрашко //Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2008. – Вип. 19. - С.251 – 255. – 0,2 д.а.

17. Петрашко Л.П. Особливості застосування регламенту Європейського Союзу з регулювання виробництва і використання хімічних речовин (REACH) / Л.П. Петрашко // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. - В 6 т. - Т.5. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. - Випуск 249. - С.1154 – 1160. - 0,3 д.а.

18. Петрашко Л.П., Овчаренко Г.О. Кластерні моделі міжнародної ділової переговорної поведінки українських компаній / Л.П. Петрашко, Г.О. Овчаренко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - Хмельницький: ХНУ, 2009. - №5. - Т.1 (135). - С.214 – 217. - 0,4 д.а. (особисто автору належить 0,2 д.а.: особливості крос-культурних моделей міжнародних ділових переговорів)

19. Петрашко Л.П. Сучасний формат корпоративної соціальної відповідальності компаній / Л.П. Петрашко // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. у 2 ч. - К.: КНЕУ, 2010. - Ч. II. - С.117 – 122. - 0,3 д.а.

20. Петрашко Л.П. Адаптація міжнародної практики «Зелений офіс» в українських компаніях/ Л.П. Петрашко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Збірник наукових праць. Економічні науки. - Рівне: НУВГП, 2010. - Випуск 4 (52). - С.180 – 185. - 0,6 д.а.

21. Петрашко Л.П. Стратегічна корпоративна філантропія: оцінка вітчизняних практик / Л.П. Петрашко // Культура народів Причорномор'я. Научний журнал Таврического національного університету ім. В.И. Вернадского. - Симферополь, 2011. - №217. - С.72 – 74. - 0,4 д.а.

22. Петрашко Л.П. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес-практиці / Л.П. Петрашко // Міжнародна економічна політика. Науковий журнал ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». - Київ, 2011. - №14 -15. - С.99 – 120. - 0,88 д.а.

23. Петрашко Л.П., Швед-Саная Ю.В. АСЕАН в умовах глобальної фінансово-економічної кризи: курс на поглиблення економічної інтеграції / Л.П. Петрашко, Ю.В. Швед-Саная // Малий та середній бізнес (Право, держава, економіка): економіко-правовий науково-практичний журнал. - К.: Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, 2011. - № 3-4. - с. 119 -122. - 0,3 д.а. (особисто автору належить 0,1 д.а.: особливості глобальної фінансово-економічної кризи в Азії)

24. Петрашко Л.П. Типологія етичних проблем глобального бізнес-середовища / Л.П. Петрашко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. - К.: НАУ, 2011. - № 4. Т. 1. - С. 109-115. - 0,65 д.а.

25. Петрашко Л.П., Швед-Саная Ю.В. АСЕАН та «Східно-азіатська велика трійка»: стан та перспективи економічної інтеграції в сучасних умовах / Л.П. Петрашко, Ю.В. Швед-Саная // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. - К.: НАУ, 2011. - № 4. Т. 2. - С.163 – 168. - 0,65 д.а. (особисто автору належить 0,2 д.а.: перспективи економічної інтеграції в східно-азіатському регіоні)

26. Петрашко Л.П. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності: українська практика / Л.П. Петрашко // Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету управління та права. Право - Економіка – Управління. - Хмельницький, 2011. - Випуск 1. - С.397 – 403. - 0,65 д.а.

27. Петрашко Л.П. Вітчизняна модель корпоративної соціальної відповідальності: оцінка формування, становлення та розвитку / Л.П. Петрашко // Вчені записки Кримського інженерно – педагогічного університету. Економічні науки. - Симферополь: НІЦ КІПУ, 2011. - Випуск 30. - С. 109 – 115. - 0,6 д.а.

28. Панченко Є.Г., Петрашко Л.П. Регіональні міжсекторні партнерства: інструмент стратегічної корпоративної філантропії / Є.Г. Панченко, Л.П. Петрашко // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго – Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. – Одесса – Севастополь - Донецк: ДонНУ, ЗФ НИСИ в г. Донецке, 2011. – С. 586 – 590. - 0,4 д.а. (особисто автору належить 0,2 д.а.: форми та інструменти корпоративної філантропії, формування моделі регіонального міжсекторного партнерства)

29. Петрашко Л.П. Культурний код формування вертикалей успішності етнічних груп США / Л.П. Петрашко // Міжнародна економічна політика. Науковий журнал ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2011. - №12 -13. – с.236 – 256. - 0,98 д.а.

30. Петрашко Л.П. Моделі теоретичних досліджень феномену «культури» в крос-культурному менеджменті / Л.П. Петрашко // Культура народів Причорномор'я. Научный журнал Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. – Симферополь, 2011. - №197. – С. 103 – 105. - 0,4 д.а.

31. Петрашко Л.П. Інноваційні інструменти корпоративної благодійності: міжнародний і вітчизняний досвід / Л.П. Петрашко // Вісник Чернівецького торгово-економічного інституту. – Чернівці-Луцьк: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – Вип. II (42) ч.2.Т.1. Економічні науки. – С.304 – 309. - 0,4 д.а.

32. Панченко Є.Г., Петрашко Л.П. Лідерство в контексті глобальної корпоративної відповідальності / Є.Г. Панченко, Л.П. Петрашко // Ученые записки Крымского инженерно – педагогического университета. Экономические науки. – Симферополь: НИЦ КИПУ, 2011. – Выпуск 28. - С.83 – 88. - 0,5 д.а. (особисто автору належить 0,3 д.а.: методологічні підходи до формування магістерської програми «Глобальне відповідальне лідерство»)

33. Петрашко Л.П. Трансформація ціннісних орієнтирів сучасного університету / Л.П. Петрашко //Європейський вектор економічного розвитку: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет економіки та права імені Альфреда Нобеля, 2011. – Вип.1[10]. - С.158 – 163. - 0,3 д.а.

34. Петрашко Л.П. Крос-культурні аспекти корпоративної соціальної відповідальності: китайський досвід /Л.П. Петрашко// Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Экономические науки. – Симферополь : НИЦ КИПУ, 2012. - Выпуск 33. – С.108-114. - 0, 58 д.а.

35. Петрашко Л.П., Романьок Т.В. Теоретико-методологічні аспекти відповідального інвестування / Л.П. Петрашко, Т.В. Романьок //Вісник Університету банківської справи Національного банку України, 2012. - Выпуск №2 (14). - С.159-163. – 0,7д.а. (особисто автору належить 0,4 д.а.: визначення критеріїв відповідального інвестування, класифікація індексів сталого розвитку)

В наукових періодичних виданнях інших держав:

36. Петрашко Л.П. Фокус рейтинга «зеленых» компаний мира / Л.П. Петрашко // Современный научный вестник: научно-теоретический и практический журнал - № 08 (147). Экономические науки. Государственное управление. – Белгород: ООО «Руснаучкнига», 2013. – С. 24-31. – 0,4 д.а.

37. Петрашко Л.П. Систематизация практик экологической ответственности ТНК / Л.П. Петрашко // Интегрированные основы инновационного и устойчивого

развития экономики: сборник научных статей. – Пенза: Приволжский Дом знаний, 2013. – С. 113-115. – 0,16 д.а.

38. Петрашко Л.П., Лукьяненко О.Д., Романек Т.В. Ответственное инвестирование как инновационная стратегия транснационального бизнеса / Л.П. Петрашко, О.Д. Лукьяненко, Т.В. Романек // Оралдын ғылым жаршысы: научно-теоретический и практический журнал. Экономические науки. – Уралск: ТОО «Уралнаучкнига», 2013. - № 3 (51). – С. 64-76. – 0,6 д.а. (особисто автору належить 0,2 д.а.: характеристика індексів сталого розвитку, як інструменту оцінки корпоративної відповідальності ТНК)

39. Petrashko L.P., Tsivyna M.S. The presence of foreign banks at the Ukrainian market / L.P. Petrashko, M.S. Tsivyna // Nauka i Studia. Ekonomiczne nauki. – Przemysl: «Nauka I studia», 2013. - № 02 (70). – С. 53-60. – 0,33 д.а. (особисто автору належить 0,2 д.а.: дослідження динаміки присутності іноземного капіталу в банківській сфері України)

40. Петрашко Л.П., Романек Т.В. Мировые тенденции ответственного инвестирования / Л.П. Петрашко, Т.В. Романек // Современный научный вестник: научно-теоретический и практический журнал. Экономические науки. – Белгород: ООО «Руснаучкнига», 2013. – № 02 (141). - С. 50-64. – 0,8 д.а. (особисто автору належить 0,6 д.а.: аналіз динаміки розвитку світового та європейського ринків відповідального інвестування)

В інших виданнях:

41. Марчак Л.П. Пріоритети інтеграційної політики України / Л.П. Марчак // Україна – Європейський Союз: проблеми зовнішньо-економічної діяльності та перспективи співробітництва. Тези доповідей міжнародної науково – практичної конференції. 22 – 23 листопада 1995р. – К. : КДТЕУ, 1995. - С.33-35. - 0,2 д.а.

42. Робоча програма з дисципліни «Міжнародна економіка» для студентів економічних спеціальностей вечірньої та заочної форм навчання / Укл.: П.Г. Петрашко, Л.П. Марчак, С.Г. Євтух / К.: КДЕУ, 1995. – С. 3-15. - 1,1 д.а. (особисто автору належить 0,5д.а.: форми міжнародного співробітництва)

43. Програма курсу «Міжнародні комерційні контракти» для студентів магістерської програми «Управління міжнародним бізнесом» / Укл.: Л.П. Марчак // - К.: КДЕУ, 1996. – 8с. - 0,4 д.а.

44. Международные коммерческие контракты : краткий курс лекций для студентов магистерской программы «Управление международным бизнесом». /Сост. Л.П. Марчак // - К.:КДЕУ, 1996. – 62с. - 2,6 д.а.

45. Петрашко Л.П. Стратегія створення вільних економічних зон в Україні/ Л.П. Петрашко // Організаційно-економічне забезпечення функціонування локальних (точкових) вільних економічних зон в Україні. Наукові доповіді та матеріали конференції: Ч.2.- Чернівці, 4-6 квітня 1996. - С. 71-73. - 0,1 д.а.

46. Програма курсу «Організація і фінансування міжнародних операцій» для студентів магістерської програми «Управління міжнародним бізнесом» / Укл.: Л.П. Марчак // - К.:КДЕУ, 1996. – 8с. - 0,4 д.а.

47. Робоча програма дисципліни «Міжнародні комерційні контракти» для студентів магістерської програми «Управління міжнародним бізнесом» денної форми навчання./ Укл.: Л.П. Петрашко, П.Г. Петрашко. - К.:КНЕУ, 1997. - С. 3-26. - 1,5 д.а. (особисто автору належить 1,0 д.а.: тематичний план та структурна декомпозиція змісту дисципліни, модель рейтингової оцінки роботи студентів)

48. Петрашко Л.П. Українсько-російське співробітництво в галузі інвестиційної діяльності / Л.П. Петрашко // Сучасна інноваційно-промислова політика України. Інвестиційні пріоритети та інфраструктура. Тези міжнародної конференції 6-8 квітня 1999р. – Чернівці, 1999. – С. 67-69. - 0,25 д.а.

49. Робоча програма дисципліни «Міжнародна торгівля» для студентів, спеціалістів і магістрів спеціальності «Міжнародна економіка»/ Укл.: Т.М. Циганкова, Л.П. Петрашко. - К.: КНЕУ, 1999. - С.13-18. - 0,8 д.а. (особисто автору належить 0,3 д.а.: Ч.ІІ «Міжнародні комерційні контракти»)

50. Типова програма з дисципліни «Валютні операції» для студентів спеціальності 7.050103 «Міжнародна економіка» всіх форм навчання./ Укл.: Т.Є. Оболенська, Л.П. Петрашко // - К.: КНЕУ, 1999. – С. 3-8. - 0,7 д.а. (особисто автору належить 0,4 д.а.: Ч. І «Економічні основи валютних операцій»)

51. Петрашко Л.П. Форма та засоби поточного і підсумкового контролю / Л.П.Петрашко // Інформаційні технології навчання у вищих закладах освіти. Тези міжнародної науково-методичної конференції 18 – 20 вересня 2001р. – Суми, 2001. – С. 48-49. - 0,2 д.а.

52. Петрашко Л.П. Специфіка контролюючого інструментарію щодо оцінки самостійної роботи студентів за курсом «Міжнародні комерційні контракти» / Л.П. Петрашко // Удосконалення змісту та форм організації навчального процесу відповідно до міжнародних стандартів.: Зб. матеріалів наук.-метод. конф. 2 – 4 лютого 2005 р. - К.: КНЕУ, 2005. – Т.1 – С. 380 – 382. – 0,1 д.а.

53. Петрашко Л.П. Методичний підхід до написання кандидатської дисертації / Л.П. Петрашко // Індивідуалізація навчального процесу як провідна складова модернізації вищої економічної освіти.: Зб. матеріалів наук.-метод. конф. 31 січня – 2 лютого 2006 р. – у 2т. Т.1 – К.: КНЕУ, 2006 – С.161 – 164. – 0,1 д.а.

54. Петрашко Л.П. Соціальний аудит міжнародного бізнесу/Л.П. Петрашко // На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного європейського економічного простору: Зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конференції 5 – 7 жовтня 2006 р. К.: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2006. – С. 221 - 223 – 0,2 д.а.

55. Петрашко Л.П., Овчаренко Г.О. Діагностування стану та моніторинг змін корпоративної культури / Л.П. Петрашко, Г.О. Овчаренко // На Схід та Південь від ЄС: проблеми формування спільного європейського економічного простору: Зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конференції 5 – 7 жовтня 2006 р. К.: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2006. – С 223 – 226 – 0,2 д.а. (особисто автору належить 0,1 д.а.: методичні підходи до діагностики корпоративної культури міжнародних компаній)

56. Петрашко Л.П. Класифікація традиційних та інноваційних технологій навчання міжнародному менеджменту / Л.П. Петрашко // Теоретичні та практичні підходи до впровадження нового покоління освітньо-професійних програм і навчальних планів підготовки фахівців: шляхи розвитку: Зб. мат. наук.- метод. конф. 6 – 8 лютого 2007 р. Ч. 1 – К.: КНЕУ, 2007 р. – С.421- 423. – 0,1 д.а.

57. Петрашко Л.П. Інноваційні підходи до формування індивідуальної освітньої траєкторії / Л.П. Петрашко //Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій: Зб. матеріалів наук.-метод. конф. 5 – 8 лютого 2008 р. – У 2 т. – Т.2. – К.: КНЕУ, 2008. – С. 367 – 369 – 0,1 д.а.

58. Петрашко Л.П., Овчаренко Г.О. Моделювання процесу формування глобальної корпоративної культури / Л.П. Петрашко, Г.О. Овчаренко // Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: зб.

матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 28 -29 трав. 2009., м. Київ. – К.:МІБО КНЕУ, 2009. – С.69 – 72. – 0,2 д.а. (особисто автору належить 0,1 д.а.: трактування поняття глобальної корпоративної культури)

59. Панченко Є.Г., Петрашко Л.П. Технології крос-культурного менеджменту: адаптація до умов реального середовища. Міжпредметний тренінг магістерської програми «Управління міжнародним бізнесом»: Керівництво для студентів. / Є.Г. Панченко, Л.П. Петрашко // К.: КНЕУ, 2009. – 64 с. – 2,7 д.а. - (особисто автору належить 1,3 д.а.: проектування програм, інструментарію реалізації тренінгових занять «Корпоративна культура міжнародних компаній», «Міжнародні переговори» та критеріїв оцінювання між предметного тренінгу)

60. Панченко Є.Г., Петрашко Л.П. Технології крос-культурного менеджменту: адаптація до умов реального середовища. Міжпредметний тренінг / Є.Г. Панченко, Л.П. Петрашко // Тренінгові технології як засіб формування знаннєвих та практичних компетенцій: досвід факультетів та кафедр. Зб. матеріалів наук.-метод. конф. 3 – 4 лютого 2009 р. – У 2 т. – Т.1. – К.: КНЕУ, 2009. – С.56 - 70 – 0,62 д.а. (особисто автору належить 0,31 д.а.: блок-схема та методичне забезпечення організації і проведення міжпредметного тренінгу)

61. Петрашко Л.П. Современные приоритеты социальных инвестиций бизнеса / Л.П. Петрашко // Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремих бізнес: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 7 -8 жовтня 2010 р.: Т. 1: Сучасні аспекти реалізації інвестиційних програм. – Д.: Біла К.О., 2010. – С. 77 – 79. - 0,1 д.а.

62. Петрашко Л.П. Корпоративная социальная ответственность: карта рисков / Л.П. Петрашко // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины / Материалы IX Международной научно-практической конференции. Алушта, 30 сентября - 2 октября 2010 г. – Симферополь, 2010. – С.136 - 137. - 0,1д.а.

63. Петрашко Л.П. Трансформація КСВ міжнародних корпорацій у посткризових умовах / Л.П. Петрашко // Економіка підприємства: теорія і практика: зб. мат. III Міжнар. наук.-практ. конф. 21 жовтня. 2010 р. – К.: КНЕУ, 2010. – С.236 – 238. - 0,1 д.а.

64. Петрашко Л.П. Соціальний моніторинг та аудит корпоративної відповідальності бізнесу в сучасному українському середовищі / Л.П. Петрашко // Актуальные проблемы и перспективы развития учета, анализа, финансов и аудита. Материалы Всеукраинской научно-практической конференции, 15 октября 2010 г.- Симферополь: ДИАЙПИ, 2010 – С.147 – 148. – 0,1 д.а.

65. Petrashko L. Business schools' global responsible leadership / L. Petrashko //Natural Cataclysms and Global Problem of the Modern Civilization. Book of abstracts the of Word Forum – International Congress, September 19 – 21, Istanbul, Turkey – SWB, London, 2011. - P.108.- 0,1 д.а.: / <http://www.2011.geocataclysm.org/> ; <http://www.ru.geocataclysm.org/>

66. Петрашко Л.П. Відповідальне лідерство: стратегічний орієнтир вектору «Університет – програми – технології» / Л.П. Петрашко // Materiały VII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji “Strategiczne pytania światowej nauki – 2011”, 07 – 15 lutego 2011 roku. – Przemysl. Nauka i studia, 2011. – С.44 – 46. - 0,15 д.а.

67. Петрашко Л.П. Крос-культурні аспекти формування концепції соціальної відповідальності: досвід Данії / Л.П. Петрашко // Економічна політика країн ЄС: матер. міжнар. наук.-практ. конф., 17 жовт. 2011 р. м. Познань, Польща / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім.. М.Туган-

Барановського, Акад. готел. менедж. та харчування ; редкол.: Шубін О.О. (голов. ред.) [та ін.]. - Донецьк: [ДонНУЕТ], 2011. – С.133 – 135. - 0,1 д.а.

68. Петрашко Л.П. Крос-культурні аспекти формування концепції соціальної відповідальності: китайський досвід / Л.П. Петрашко // Реформування економіки: стан та перспективи: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. (24 – 25 листопада 2011 р. м. Київ). – К.: МІБО КНЕУ, 2011. – С.191 – 193. - 0,1 д.а.

69. Петрашко Л.П. Риски и устойчивое развитие / Л.П. Петрашко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка: сучасний стан та пріоритети розвитку» 27 травня 2011, Тези доповідей. – Сімферополь: «ДІАЙП», 2011. – С.143 – 145. - 0,15 д.а.

70. Петрашко Л.П. Ціннісні орієнтири сучасного університету: трансформація вектору «університет – програми – технології» / Л.П. Петрашко // Наукова складова навчального процесу та інноваційні технології його розвитку: зб. матеріалів наук.-метод. конф. 12 квіт. 2011 р.: у 2т. – Т.1. – К.: КНЕУ, 2011. - С. 243 – 246. - 0,15 д.а.

71. Петрашко Л.П. Інноваційні інструменти корпоративної благодійності / Л.П. Петрашко // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України» 19 – 20 травня 2011 - Луцьк: ВІЕМ, 2011.- С.115 – 118. - 0,15 д.а.

72. Петрашко Л.П., Цівина М.С. Стратегічні орієнтири корпоративної соціальної відповідальності міжнародних банківських груп в Україні / Л.П. Петрашко, М.С. Цівина// Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки. Матеріали IV міжнародної наук.-практ. конференції. Тези доп. (11-12 травня) / Відп. ред.. С.І.Юрій. – Тернопіль, 2011. – С.126-127. - 0,1 д.а. (особисто автору належить 0,05 д.а.: формування корпоративної соціальної відповідальності в українському банківському секторі)

73. Петрашко Л.П. Методичний інструментарій впровадження практики «Зелений офіс» в українських компаніях / Л.П. Петрашко // Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки: Збірник тез IV Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції 7 – 8 квітня 2011 року. - Рівне: НУВГП, 2011. – С. 277 – 278. - 0,1 д.а.

74. Петрашко Л.П. Сталий розвиток Карпатського регіону: міжнародне співробітництво / Л.П. Петрашко // Формування мереж прикордонного співробітництва України. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 12-13 травня 2011 р. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – С.209 – 211. - 0,13 д.а.

75. Petrashko L. The Way to a “Green” Economy: The Carpathian Model of Regional Partnership / L. Petrashko // Eighth International Conference on Environmental, Cultural, Economic and Social Sustainability – University of British Columbia, Canada, 10 -12 January 2012. - 0,1д.а.: / <http://onsustainability.com/conference-2012/sessions/>

76. Петрашко Л.П., Романьок Т.В. Перспективи розвитку відповідального інвестування (на прикладі Російської Федерації) / Л.П. Петрашко, Т.В. Романьок // Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність: Матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 15 – 16 березня 2012 р.: тези доповідей / [редкол.: В.Г. Герасимчук (відпов. ред.) та ін.] . – К. : НТУУ «КПІ», 2012. – С. 210. - 0,05 д.а.(особисто автору належить 0,02д.а.: трактування поняття відповідального інвестування в міжнародному бізнесі)

77. Petrashko L.P., Tsivyna M.S. The motives of enter of the international banking groups at the financial market of Ukraine / L.P. Petrashko, M.S. Tsivyna // Materialy IX

mezinárodní vědecko - praktická konference “Moderní vymoženosti vědy – 2013”, 27 ledna – 05 února 2013 roku. – Díl 1. Ekonomické vědy. - Praha: Publishing House «Education and Science», 2013. – С.75 – 76. - 0,15 д.а. (особисто автору належить 0,1 д.а. – мотиви входування міжнародних банківських груп на фінансовий ринок України)

АНОТАЦІЯ

Петрашко Л.П. Корпоративна відповідальність в парадигмі глобального управління. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2013.

У роботі досліджені домінанти і трансцендентні фактори сталого цивілізаційного розвитку, а саме еволюція концепцій глобального управління, визначення людського капіталу як ключового фактора економічного розвитку, обґрунтування глобального балансу можливостей та ризиків сталого розвитку, виявлення універсального характеру глобального корпоративного впливу та контролю, що визначають необхідність трансформації сучасних координат глобальної корпоративної відповідальності.

Досліджено сучасну методологію глобальної корпоративної відповідальності на предмет оцінки концепцій корпоративної відповідальності та визначення методологічних акцентів транснаціональної відповідальності в теорії стейкхолдерів. Розглянуто формування платформи відповідального корпоративного лідерства в глобальному бізнесі. Проаналізовано та систематизовано крос-культурні особливості розвитку моделей корпоративної відповідальності.

Ідентифіковано передумови, тенденції й особливості розвитку корпоративної відповідальності в Україні. Запропоновано концептуальний дизайн національної моделі корпоративної відповідальності.

Обґрунтовано імперативи відповідальності корпорації нового покоління. Досліджено особливості формування корпоративної культури як психосоціальної інфраструктури корпорації нового покоління.

Ключові слова: Корпоративна відповідальність, глобальне управління, транснаціональні корпорації (ТНК), стейкхолдери, відповідальне корпоративне лідерство, міжнародні бізнес-практики корпоративної відповідальності, технології відповідального менеджменту.

АННОТАЦИЯ

Петрашко Л.П. Корпоративная ответственность в парадигме глобального управления. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.02 – Мировое хозяйство и международные экономические отношения. – ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». – Киев, 2013.

В работе исследованы доминанты и трансцендентные факторы устойчивого цивилизационного развития, в частности эволюция концепций глобального управления, определение человеческого капитала в качестве основного фактора экономического развития, обоснование глобального баланса возможностей и рисков

устойчивого развития, раскрыт универсальный характер глобального корпоративного влияния и контроля, которые определяют необходимость трансформации современных координат глобальной корпоративной ответственности.

Исследована современная методология глобальной корпоративной ответственности на предмет оценки концепций корпоративной ответственности и определения методологических акцентов транснациональной ответственности в теории стейкхолдеров. Рассмотрено формирование платформы ответственного корпоративного лидерства в глобальном бизнесе. Проанализированы и систематизированы кросс-культурные особенности развития моделей корпоративной ответственности.

Идентифицированы предпосылки, тенденции и особенности развития корпоративной ответственности в Украине. Предложен концептуальный дизайн национальной модели корпоративной ответственности.

Обоснованы императивы ответственности корпорации нового поколения. Исследованы особенности формирования корпоративной культуры, как психосоциальной инфраструктуры корпорации нового поколения.

Ключевые слова: Корпоративная ответственность, глобальное управление, транснациональные корпорации (ТНК), стейкхолдеры, ответственное корпоративное лидерство, международные бизнес-практики корпоративной ответственности, технологии ответственного менеджмента.

ANNOTATION

Liudmyla Petrashko - Corporate responsibility in global management paradigm. - Manuscript.

The thesis in application for the Doctor of Economic Science academic degree under the specialization 08.00.02 "World economy and international economic relations" SHEE "Vadym Getman Kyiv National Economic University". - Kyiv, 2013.

This academic dissertation structures the methodological approaches to the formation of key conditions for the enterprises' global social responsibility and grounds the fundamentals of the sustainable development value-adding implementation into the imperatives and business-models of the new generation corporations.

The dissertation paper is focused on a systematic study of theoretical and practical problems of global corporate responsibility and the transcendent factors of the world's sustainable development. Moreover, the dominants and the transcendental factors of the sustainable civilizational development, such as evolution of global management concepts, definition of human capital as a key factor of economic development, argumentation of the global sustainable development opportunities and risks balance, clarification of the universality of global corporate influence and control, which emphasize the necessity for transformation of contemporary understanding of global corporate responsibility.

The paper examines the modern methodology of global corporate responsibility including the conceptualization of corporate responsibility interpretation and transnational responsibility in the stakeholders' theory. The author developed a structured approach to the theoretical identification of global corporate responsibility concept and refined the principles of strategic corporate responsibility under the presence of stakeholders. Moreover, the paper incorporates the value-based business thinking model of a global company in the process of realization of its dynamic competitive advantages in the

international business. In addition, the conceptual basis of the global corporate responsibility model is developed as well.

The formation of the basics of responsible corporate leadership in the global business is analyzed. Furthermore, the dissertation studies the cross-cultural specifics of corporate responsibility models development. The role of international ratings for TNCs' social and ethical responsibility as important indicators of their economic sustainability and investment attractiveness is stated. The comparison analysis of the quantitative and qualitative assessment of the leading companies' social and ethical responsibility across key TNCs' responsibility ratings is presented too. On top of that the international corporate responsibility framework is developed.

The work also distinguishes the background, tendencies and unique characteristics of the corporate responsibility system establishment in Ukraine. The activeness and openness evaluation of responsible leading companies in monitoring systems as well as the methodology and results of the author's research on the analytical evaluation of international and national companies' corporate responsibility practices in Ukrainian business environment. Therefore, the conceptual design of the national corporate responsibility mode is argued for.

The new corporate responsibility imperatives for corporations of the next generations are developed. The directions for strategic transformation of the contemporary corporation business model are specified as well. The regulation instruments for regulation and coordination of global corporate responsibility are systemized. A structured approach of responsible management technology implementation into corporate practices is presented and estimated. The innovational potential of responsible management technologies implementation is proven on the example of "Green office" business practices.

Key words: Corporate responsibility, global management, transnational corporations (TNCs), stakeholders, responsible corporate leadership, international business-practices of corporate responsibility, responsible management technologies.